

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัย ได้ตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

- 2.1 บริบททั่วไปของพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2.2 บริบททั่วไปของพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10
- 2.4 นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2553)

2.1 บริบททั่วไปของพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือที่นิยมเรียกกันว่า “แปดริ้ว” เคยเป็นเมืองหนึ่งที่อยู่ใต้นาจ การปกครองของขอมมาก่อน ในสมัยอิทธิพลของอาณาจักรลพบุรี(ขอม) เมืองฉะเชิงเทราตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกง เป็นไปได้ว่าชาวเมืองสมัยโบราณอาจจะเรียกชื่อแม่น้ำบางปะกงว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่”ตามลักษณะที่มองเห็นแต่ด้วยอิทธิพลเขมรจึงได้เรียกชื่อแม่น้ำเป็นภาษาเขมรว่า “สตังตรง” หรือ “ฉทริงเทรา” ซึ่งแปลว่าคลองลึกนั่นเอง ครั้นเรียกกันไปนาน ๆ เสียงก็เลยเพี้ยน กลายเป็น “ฉะเชิงเทรา” แต่ก็มีความเห็นอื่นที่แตกต่างออกไปว่าชื่อ “ฉะเชิงเทรา” น่าจะเพี้ยนมาจาก “แสงเซรา” หรือ “เซงเซา” หรือ “แสงเซา” อันเป็นชื่อเมืองที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชเสด็จไปตีได้ตามที่พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐกล่าวไว้มากกว่าส่วนความเป็นมาของชื่อ “แปดริ้ว” ก็มีเล่าขานกันหลายกระแส บ้างก็ว่าได้ชื่อว่าเป็นแปดริ้ว ก็เพราะขนาดอันใหญ่โตของปลาช่อนที่มีชุกชุมเมื่อนำมาแล้ จะต้องแลถึงแปดริ้ว หรือไม่ว่ามาจากนิทานพื้นเมืองเรื่อง “พระรถเมรี” เล่าว่ายักษ์ฆ่านางสิบสองแล้ว ฆ่าเหล่าศพออกเป็นชิ้น ๆ รวมแปดริ้ว ทิ้งลอยไปตามลำน้ำท่าลาดสำหรับข้อสันนิษฐานการตั้งเมืองฉะเชิงเทรา ปรากฏครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยาในฐานะหัวเมืองชั้นในหรือเมืองจัตวาในแผ่นดินของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) แต่สำหรับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏชัดเจนในสมัยพระนเรศวรมหาราชที่ใช้เมืองฉะเชิงเทราเป็นที่รวบรวมไพร่พล เมื่อ พ.ศ. 2136 ด้วยชัยภูมิเมืองหน้าด่านที่ใช้ป้องกันศัตรู ปกป้องเมืองหลวง จวบจนสู่การปกครองระบบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 และในปี พ.ศ.

2476 มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาค คำว่าเมืองเปลี่ยนเป็นจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ครองเมือง หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นปีที่มีการตั้งภาคครั้งสุดท้ายของไทย ฉะเชิงเทราก็ได้รับเลือกเป็นสถานที่ภาคมีเขตความรับผิดชอบ 8 จังหวัด ซึ่งนับเป็นบทบาทที่สำคัญทางประวัติศาสตร์การปกครองของจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1.1.1 วิสัยทัศน์จังหวัดฉะเชิงเทรา

“เป็นเมืองนำอยู่คู่เมืองหลวง แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ศูนย์กลางการเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และแหล่งผลิตอุตสาหกรรมสู่ตลาดโลก”

2.1.1.2 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นที่ราบลุ่มมีที่ดอนเป็นบางส่วน โดยเฉพาะในเขตอำเภอสนามชัยเขตและอำเภอท่าตะเกียบส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นลอน ประกอบด้วยภูเขาเตี้ยๆ หลายลูก ป่าไม้ขึ้นปกคลุมที่บดเคี้ยวไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิดไม้มีค่าอุดมสมบูรณ์ บางส่วนของพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 20 เมตร แต่บางส่วนอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล

ลักษณะดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา ในบริเวณพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดสำหรับบริเวณสองฝั่งแม่น้ำบางปะกงในอำเภอเมืองฉะเชิงเทราและอำเภอบางคล้าเหมาะแก่การปลูกผลไม้และไม้ยืนต้น ส่วนพื้นที่ตอนกลางและบางส่วนของด้านตะวันออกของจังหวัดเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ สำหรับพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดเป็นดินภูเขา ไม่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรม และเป็นพื้นที่ป่าไม้เป็นส่วนใหญ่

2.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขต ภูมิอากาศ และเขตการปกครอง

2.1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขต

จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 13 องศา 10 ลิปดา ถึง 13 องศา 15 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 50 ลิปดา ถึง 102 องศา 1 ลิปดาตะวันออก โดยจังหวัดฉะเชิงเทราจัดไว้ในเขตภาคกลางตะวันออกหรืออยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟสายตะวันออกประมาณ 61 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 304 (สุวินทวงศ์) ประมาณ 75 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 3 ประมาณ 100 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 34 (บางนา - ตราด) แยกเข้าทางสายหมายเลข 314 (บางปะกง - ฉะเชิงเทรา) ประมาณ 90 กิโลเมตร ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 5,351

ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,344,375 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.8 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนครนายกและจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสระแก้วและจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 2 เมตร และมีที่ดินบางส่วนโดยเฉพาะในเขตอำเภอสนามชัยเขตและอำเภอท่าตะเกียบ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ดอนซึ่งบริเวณที่อยู่ถัดเข้าไปในพื้นที่แผ่นดินด้านตะวันออกเฉียงเหนือมีสภาพพื้นที่ราบ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ พื้นที่จะค่อยๆ ลาดสูงขึ้นไปทางทิศตะวันออกและทิศเหนือ โดยที่ประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดจะมีสภาพเป็นลูกคลื่นและสูงชันเป็นพื้นที่ภูเขา ซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอพนมสารคามและอำเภอสนามชัยเขต มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 30-80 เมตร จังหวัดฉะเชิงเทรามีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านพื้นที่อำเภอ

ต่าง ๆ คือ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอเมือง อำเภอบ้านโพธิ์ และออกสู่อ่าวไทย ที่อำเภอบางปะกง รวมความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 12 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถจำแนกลักษณะภูมิประเทศ ออกได้ 3 เขตใหญ่ ๆ คือ

1) เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากที่สุดของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะเป็นพื้นที่ราบเรียบ ดินอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำเพื่อการชลประทานอย่างเพียงพอ เขตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจะครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 37.7% ของพื้นที่จังหวัด หรือประมาณ 2,042.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอ บางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางคล้า อำเภอราชสาส์น กิ่งอำเภอคลองเขื่อน และบางส่วนของอำเภอแปลงยาวและอำเภอนมสารคาม ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงและสาขานี้จะมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “ที่ราบฉนวนไทย” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะที่ราบลุ่มผืนนี้เป็นแหล่งผลิตข้าวเพื่อการค้าที่สำคัญของภาคตะวันออกของประเทศไทย

2) เขตที่ดอนหรือที่ราบลูกฟูก เขตพื้นที่นี้อยู่ในบริเวณตอนกลางค่อนไปทาง ตะวันตกและทางเหนือที่ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี โดยครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดคือ ประมาณ 51.1% หรือประมาณ 2,205.6 ตารางกิโลเมตร ซึ่งกระจุกกระจายอยู่ในเขตอำเภอสนามชัยเขต อำเภอท่าตะเกียบ และบางส่วนของอำเภอนมสารคามและอำเภอแปลงยาว ความสูงเฉลี่ยระดับเหนือน้ำทะเลเฉลี่ย 4.20 เมตร ไม่เหมาะแก่การทำนา พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และสับปะรด

3) เขตที่ราบสูงและภูเขาที่อกเขาที่ปรากฏทางตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งไปสิ้นสุดลง ในเขตท้องที่ของจังหวัดชลบุรี ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 11.2% หรือประมาณ 1,174.7 ตารางกิโลเมตร ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอสนามชัยเขต อำเภอนมสารคาม อำเภอท่าตะเกียบ และบางส่วนของอำเภอแปลงยาว

2.1.2.2 เขตการปกครอง

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ประมาณ 5,351 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,344,375 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 93 ตำบล 892 หมู่บ้าน 26 เทศบาล (1 เทศบาลเมือง 25 เทศบาลตำบล) และ 82 องค์การบริหารส่วนตำบล โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ อำเภอสนามชัยเขต 1,666.000 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 31.13 รองลงมา คือ อำเภอท่าตะเกียบ 1,054,772 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 19.71 และพื้นที่น้อยที่สุด คือ อำเภอคลองเขื่อน 127.400 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.38 ทั้งนี้จำนวนประชากรในปี 2550 มีจำนวนทั้งหมด 658,966 คน แบ่งเป็นชาย จำนวน 323,500 คน และหญิง จำนวน 335,466 คน

ตารางที่ 2.1 แสดงจำนวนอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	เขตการปกครอง				พื้นที่ (ตร.กม)
	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.	
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	19	192	2	18	378.663
อำเภอบางคล้า	9	56	2	7	227.890
อำเภอแปลงยาว	4	48	4	3	237.230
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว	10	148	5	9	498.659
อำเภอบางปะกง	12	108	7	9	257.893
อำเภอบ้านโพธิ์	17	73	2	14	217.593
อำเภอพนมสารคาม	8	87	3	8	550.000
อำเภอราชสาส์น	3	31	-	3	134.900
อำเภอสนามชัยเขต	4	70	1	4	1,666.000
อำเภอท่าตะเกียบ	2	47	-	2	1,054.772
อำเภอคลองเขื่อน	5	32	-	5	127.400
รวม	93	892	26	82	5,351

ที่มา : กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย , 2550

2.1.2.3 สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดฉะเชิงเทรามีลักษณะร้อนชื้นเขตศูนย์สูตร โดยมีลมมรสุมพัดปกคลุมเกือบตลอดปีแบ่งออกตามฤดูกาลได้ 3 ฤดู ดังนี้

1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม โดยมีลมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ทำให้มีอากาศร้อนอ้าวและอากาศร้อนจัดเป็นบางวันบางครั้งอาจมีพายุฤดูร้อน ลักษณะเป็นฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงอุณหภูมิอากาศสูงสุดเฉลี่ย 35-38 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนเฉลี่ย 200-300 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชไร่

2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุม ประกอบกับมีร่องความกดอากาศต่ำ พาดผ่านภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนฟ้าคะนองเกือบทั่วไปและตกหนักบางพื้นที่ อาจก่อให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันใน

ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,000 – 1,200 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การทำนาและปลูกผลไม้

2.1) ฝนพาร้อน ซึ่งตกมากในช่วงต้นหรือปลายฤดูฝน โดยเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคม เมษายน และต้นเดือนพฤษภาคม

2.2) ฝนภูเขา ฝนชนิดนี้จะตกในช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านคือ ตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม

2.3) ฝนพายุหมุน เป็นฝนที่ตกเป็นครั้งคราวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งปรากฏขึ้นบ่อยครั้งในช่วงปลายฤดูฝน

2.4) ฝนแนวอากาศ เป็นฝนที่ตกในจังหวัดฉะเชิงเทราไม่บ่อยครั้ง แต่ปรากฏในช่วงผลัดเปลี่ยนฤดู

ส่วนใหญ่ฝนที่ตกลงมาเห็นเด่นชัดมากในช่วงฤดูฝน คือ ฝนภูเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะตกในท้องที่อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอท่าตะเกียบ ซึ่งจังหวัดฉะเชิงเทราจะได้รับอิทธิพลจากลมบก ลมทะเล และประกอบกับตั้งอยู่ในเขตรมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ดังนั้น จึงมีฝนตกปริมาณพอเพียงตามฤดูกาล ความชื้นใกล้เคียงกับจังหวัดชายทะเลฝั่งตะวันออก

3) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ โดยมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุม ประกอบกับบริเวณความกดอากาศสูงพัดผ่านทำให้ท้องฟ้าโปร่งใสอากาศเย็นมีหมอกในตอนเช้า และมีฟ้าหลัวในตอนกลางวัน อุณหภูมิอากาศต่ำสุดเฉลี่ย 18-21 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนเฉลี่ย 50-100 มิลลิเมตร เป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกและไม้ประดับ

2.1.3 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

2.1.3.1 ทรัพยากรแหล่งน้ำผิวดิน

ทรัพยากรน้ำแหล่งน้ำผิวดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย แหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำจากการพัฒนา โดยแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำ ลำคลอง และพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ส่วนแหล่งน้ำจากการพัฒนา ได้แก่ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน และแหล่งน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

2.1.3.2 แหล่งน้ำธรรมชาติ

1) แม่น้ำบางปะกง เกิดจากแม่น้ำหनुมานและแม่น้ำพระปรงบรรจบกัน ในจังหวัดปราจีนบุรี (ช่วงที่ไหลผ่านในจังหวัดปราจีนบุรี เรียก แม่น้ำปราจีนบุรี) ไหลลงมาทาง

ทิศตะวันตกแล้ววกลงทางใต้ มีแม่น้ำนครนายกมาบรรจบทางฝั่งขวา เป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ช่วงนี้จะเรียกว่า แม่น้ำบางปะกง จากนั้นจะไหลลงสู่ทะเลระหว่างตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และตำบลหนองคำหูล อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี มีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร

2) คลองท่าลาด ในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในอำเภอนวมสารคาม เป็นคลองธรรมชาติที่เกิดจากคลองสาขา คือ คลองสี่ัคและคลองระบม ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอสยามชัยเขต

3) คลองสายย่อย เช่น คลองสำโรง คลองท่าไข่ คลองบางขนาก คลองหลวงแพ่ง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นคลองที่เชื่อมโยงกับคลองในกรุงเทพมหานคร

4) พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่บางส่วนอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทย เนื่องจากขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทยครอบคลุมในหลายจังหวัด โดยขอบเขตของพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวไทยเริ่มจาก บริเวณตั้งแต่ได้สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ถึงตอนใต้สุดของจังหวัดตราด มีเนื้อที่ครอบคลุม 931.8 ตารางกิโลเมตร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลและพื้นที่ชุ่มน้ำน้ำจืด โดยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ดังนี้

4.1) พื้นที่ชุ่มน้ำแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำบางปะกงมีจุดเริ่มต้นที่บริเวณแม่น้ำนครนายกและแม่น้ำปราจีนบุรี มาบรรจบกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และไหลลงอ่าวไทยระหว่างอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีความยาวตลอดลำน้ำ 120 กิโลเมตร

4.2) พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาอ่างฤๅไน พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาอ่างฤๅไน ในจังหวัดฉะเชิงเทราครอบคลุมพื้นที่อำเภอสยามชัยเขต และอำเภอท่าตะเกียบ

5) คลองระบม เป็นคลองเหนือกองสี่ัค เกิดจากการรวมตัวของลำห้วยสายเล็กๆ หลายสายในบริเวณเขาชะระคำ เขาพลหมื่น เขาสมาลิง และเทือกเขาอื่นๆ ในบริเวณด้านตะวันออกของอำเภอสยามชัยเขต พบว่าคลองนี้จะมีน้ำเกือบตลอดปี

6) คลองแสนแสบหรือคลองบางขนาก เริ่มจากคลองมหานาคแล้วผ่านเขตบางกะปิ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก แล้วไปบรรจบกับคลองบางขนาก ที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว คลองนี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้ตลอดปี

7) คลองสิบเอ็ด เริ่มต้นจากคลองระหว่างตำบลคอนฉิมพลีและอำเภอบางน้ำเปรี้ยว เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

8) คลองสี่ัค เกิดจากลำห้วยเล็กๆ ในบริเวณเขาใหญ่ด้านที่ติดกับจังหวัด ฉะเชิงเทราและจังหวัดชลบุรี ไหลผ่านอำเภอสนามชัยเขต และไปบรรจบกับคลองระบมกลายเป็น คลองท่าลาด

9) คลองประเวศบุรีรมย์ เกิดจากแหล่งน้ำเจ้าพระยาในเขตพระ โขนง ไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกงฝั่งเหนือ ที่อำเภอบ้านโพธิ์ เป็นคลองธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี

2.1.3.3 แหล่งน้ำจากการพัฒนา

แหล่งน้ำจากการพัฒนาที่มีอยู่ภายในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย แหล่งน้ำตามโครงการชลประทานขนาดใหญ่ โครงการชลประทานขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการชลประทานขนาดเล็กที่สร้างเสร็จแล้ว เช่น โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามี 8 โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารังสิตใต้
- 2) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์ไชยานุชิต
- 3) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาคลองค่าน
- 4) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบางพลวง
- 5) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนบางปะกง
- 6) โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาคลองสี่ัค
- 7) โครงการชลประทานฉะเชิงเทรา
- 8) โครงการชลประทานชลบุรี

และโครงการชลประทานขนาดกลางในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรามี 3

โครงการ ดังนี้

- 1) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองระบม
- 2) โครงการอ่างเก็บน้ำลาดกระทิง
- 3) โครงการฝายท่าลาด

2.1.3.4 ทรัพยากรน้ำใต้ดิน

จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่าแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลอยู่ทั่วไปภายใน จังหวัด โดยพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำใต้ดินมากจะอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดในเขตลุ่มน้ำบางปะกง ส่วนทางด้านตะวันออกมีปริมาณน้ำใต้ดินน้อย น้ำใต้ดินส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการอุปโภค - บริโภคหรือเกษตรกรรม เนื่องจากน้ำมีความเค็มหรือเป็นน้ำ กร่อย พื้นที่ที่สามารถนำน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ได้ คือ บางส่วนของอำเภอบางคล้า อำเภอ สนามชัยเขต อำเภอพนมสารคาม อำเภอบางละมุง แต่มีปริมาณน้อย

2.1.4 ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

2.1.4.1 ทรัพยากรดินและแร่ธาตุ

1) ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว ซึ่งพบในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ เกิดจากตะกอนน้ำกร่อย มีลักษณะเป็นดินตึก มีการระบายน้ำเลวถึงค่อนข้างเลว การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในการทำนา ปลูกข้าว ในอำเภอเมือง อำเภอพนมสารคาม และอำเภอสนามชัยเขต มักพบปัญหาเรื่องน้ำท่วมในฤดูฝน เนื่องจากการระบายน้ำไม่ทัน แต่ในบางพื้นที่เป็นดินเหนียวปนกรวด หรือลูกรัง ซึ่งเป็นดินตื้นเกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ มีการระบายน้ำดี ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ในการปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง ในอำเภอท่าตะเกียบ อำเภอบางคล้า และบางแห่งเป็นป่าเบญจพรรณ ปกคลุมอยู่ แต่ในบางแห่งที่มีความลาดชันสูงจะมีปัญหาเกี่ยวกับการชะล้าง พังทลายของหน้าดิน ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอพนมสารคาม และอำเภอสนามชัยเขต นอกจากนี้บางแห่งยังเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ลักษณะเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแข็งเป็นดินเลน ซึ่งเป็นที่ราบน้ำทะเลท่วมถึง มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางแห่งถูกเปลี่ยนแปลงจากป่าชายเลนเป็นบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาหรือทำนาเกลือ พบในอำเภอบางปะกง

2) ลักษณะดินในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์กำเนิด

ได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

- ดินบริเวณที่ลุ่มต่ำชายทะเล (Tidal Flat) เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของดินตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อย ลักษณะส่วนใหญ่มีการระบายน้ำเลวถึงเลวมาก มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างสูง เป็นบริเวณที่ค้ำน้ำทะเลท่วมถึงตลอดเวลา ไม่เหมาะสำหรับที่จะใช้ปลูกพืช เหมาะสำหรับการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- ดินบริเวณที่ราบลุ่มน้ำทะเลเคยท่วมถึง (Former Tidal Flat) เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อย ลักษณะเป็นดินเหนียว การระบายน้ำเลวถึงเลวมาก ปฏิกริยาของดินเป็นดินไม่เปรี้ยวจัดจนถึงเปรี้ยวจัด ดินประเภทนี้เหมาะในการทำนา และขร่งปลูกไม้ผล พื้นที่บริเวณนี้สามารถแยกตามปฏิกริยาของดินได้ ดังนี้

- ดินเปรี้ยวจัด เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อยเป็นดินที่มีการระบายน้ำเลวถึงเลวมาก เนื้อดินเป็นดินเหนียว ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัด จะพบสารสีเหลืองฟางข้าวค้ำยผลกำมะถันเกิดขึ้นในชั้นดิน ดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดชะอำ ดินชุดรังสิตและดินชุดองครักษ์

- ดินไม่เปรี้ยวจัด เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำทะเลและน้ำกร่อยเป็นดินที่มีการระบายน้ำเลว เนื้อดินเป็นดินเหนียว ปฏิกริยาของดินจะเป็นกรด

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่..... 2 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน..... 246754
เลขเรียกหนังสือ.....

เล็กน้อยถึงเป็นกลาง ดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดสมุทรปราการ ดินชุดบางกอก ดินชุดพานทอง ดินชุดบางน้ำเปรี้ยว ดินชุดฉะเชิงเทรา ดินชุดมหาโพธิ์ ดินชุดคอนเมือง ดินตะกอนหลายชนิดปะปนกันที่มีสภาพเป็นกรดและถูกขกร่อง ดินที่เกิดในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนา และขกร่องปลูกผลไม้ในบางส่วน

- ดินบริเวณตะพักลำน้ำและเป็นตะกอนรูปพัด เป็นดินที่เกิดจากการทับถมตะกอนลำน้ำ ลักษณะพื้นที่ราบเรียบและคลื่นลอนลาด ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อยจนถึงกรดจัด ดินประเภทนี้เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ ลักษณะตะพักลำน้ำ สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำเร็ว ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง ดินที่พบ ได้แก่ ดินตะกอนหลายชนิดปะปนกัน ประเภทที่มีการระบายน้ำเร็ว ดินชุดชลบุรี ดินชุดแกลง ดินชุดเพ็ญ และดินชุดเกาะขนุน และ 2) ลานตะพักลำน้ำระดับกลางและสูง เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำหรือวัตถุที่ถูกเคลื่อนย้ายมาจากที่สูงกว่า ลักษณะพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำดี ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย ดินที่พบ ได้แก่ ดินตะกอนหลายชนิดปะปนกัน ประเภทที่มีการระบายน้ำดี ดินชุดสกล ดินชุดบางกล้า ดินชุดคอนไร่ ดินชุดโคราช ดินชุดสะตึก ดินชุดวาริน ดินชุดปางไร่ และดินชุดหนองคอก

- ดินบริเวณเขาและภูเขา (Hills and Mountains) เป็นดินที่พบในที่สูง ส่วนใหญ่อยู่บนเขาและภูเขา ลักษณะดินมีการระบายน้ำดี ส่วนใหญ่มีความลาดชันมากกว่า 35 % ดินบริเวณนี้ไม่เหมาะสมที่จะทำเกษตรกรรม เพราะจะเกิดการชะล้างของหน้าดินได้ง่าย ควรปล่อยให้อยู่ในสภาพป่าเพื่อรักษาต้นน้ำลำธารดินบริเวณพื้นผิวที่เหลื่อค้ำจากการกัดกร่อน (Erosion Surfaces and Local Washes) บริเวณพื้นที่ผิวที่เหลื่อค้ำจากการกัดกร่อน เป็นที่ดอนซึ่งเกิดจากการที่เขาหรือภูเขาถูกน้ำกัดกร่อนหรือชะล้างเป็นเวลานาน จนกระทั่งเหลือให้เห็นเป็นสภาพพื้นที่ลอนลาดหรือลอนชัน โดยมีความลาดชันประมาณ 4-20 เปอร์เซ็นต์ วัตถุต้นกำเนิดของดินบนสภาพพื้นที่นี้มีอยู่หลายชนิด ดังนี้ 1) พวกที่เกิดจากการตกค้างและหินดานเชิงเขาที่เป็นหินแกรนิต จะให้ดินที่มีเนื้อหยาบ มีการระบายน้ำดี เป็นดินลึกถึงดินตื้น ปฏิกริยาของดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง ดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดบ้านบึง ดินชุดหุบกะพง ดินชุดสัตว์หีบ ดินชุดมาบบอน เป็นต้น 2) พวกที่เกิดจากการตกค้างและหินดานเชิงเขาที่เป็นหินดานและฟิลไลต์ เป็นดินที่มีเนื้อละเอียด มีการระบายน้ำดี มีชั้นดินชัดเจน เป็นดินลึกถึงดินตื้น ปฏิกริยาของดินเป็นกรดปานกลางถึงกรดเล็กน้อย ดินที่พบ ได้แก่ ดินชุดกบินทร์บุรี ดินชุดท่าช้าง เป็นต้น ส่วนการชะล้างพังทลายของดิน จากกรมพัฒนาที่ดิน พบว่าดินในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการชะล้างพังทลายบนที่ราบน้อยประมาณ 7,607,960 ตัน/ปี และการชะล้างพังทลายบนที่สูงน้อยมากประมาณ 1,103,820 ตัน/ปี

3) ทรัพยากรแร่ธาตุ

จากสภาพธรณีวิทยาของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งประกอบด้วยหินหลักๆ คือ หินชั้น หินแปร และหินอัคนี ทำให้สามารถพบแหล่งแร่ที่สำคัญ ดังนี้

3.1) แร่เหล็ก ซึ่งพบแหล่งแร่ที่สำคัญ คือ

- แหล่งแร่เหล็กหนองบอน เกิดจากการสะสมเป็นชั้นประมาณ 5 -10 เมตร แทรกตัวอยู่ในชั้นหินไมก้า – ซิลท์ แกรนิต และควอทไซต์ ซึ่งพบที่อำเภอบางคล้า

- แหล่งแร่เหล็กลาดกระทิง เกิดเป็นกระเปาะอยู่ในหินศิลาแลง ซึ่งพบที่อำเภอสนามชัยเขต

- แหล่งแร่เหล็กเนินไร่ เกิดจากการแทรกตัวอยู่ในหินซิลท์ซึ่งพบที่อำเภอบางคล้า

- แร่ทองคำ ซึ่งพบในบริเวณสนามชัยเขต

- แร่ทองแดง เกิดจากการแทรกตัวอยู่ในหินควอทไมก้า

- ซิลท์ ซึ่งพบในบริเวณเขาดิน เขาดาจืด และเขาทำพระ

- แร่พลวง เป็นแร่ชนิดใหม่ที่เพิ่งจะมีการสำรวจซึ่งพบในอำเภอสนามชัยเขต

3.2) ศิลาแลง พบกระจัดกระจายอยู่ตามบริเวณที่ราบต่างๆ ทั่วไป สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมแหล่งแร่ในจังหวัดฉะเชิงเทรายังไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะแร่เหล็ก

2.1.4.2 การใช้ที่ดิน

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ประมาณ 5,351 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,344,375 ไร่ การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ (ที่มีสภาพเป็นป่า) ประมาณ 1,517,106.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 45.36 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่/พืชสวน ประมาณ 1,368,610.29 ไร่ และพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประมาณ 166,304.11 ไร่ (การวิเคราะห์ปรับปรุงข้อมูลจาก GIS ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2548)

2.1.4.3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ

จังหวัดฉะเชิงเทราตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำบางปะกง โดยมีลุ่มน้ำย่อย 2 ลุ่มน้ำอยู่ในพื้นที่ คือ ลุ่มน้ำคลองท่าลาด และลุ่มน้ำแม่น้ำบางปะกง-สายหลัก สามารถแบ่งชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในจังหวัด ได้ 5 กลุ่ม คือ

1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ

มีพื้นที่ 492,617 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เอ หมายถึง ที่ยังคงมีสภาพป่าสมบูรณ์ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งจำเป็นต้องสงวนรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร และเป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ

2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2

มีพื้นที่ 44,228 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพน้ำที่คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง น้อยกว่า 2.21 โดยลักษณะทั่วไปมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญได้ เช่น การทำเหมืองแร่ เป็นต้น

3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3

มีพื้นที่ 91,303 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพน้ำที่คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 2.21 ถึง น้อยกว่า 3.20 และพื้นที่โดยทั่วไปสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจการทำไม้ เหมืองแร่ และปลูกพืชกสิกรรมประเภทไม้ยืนต้น

4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4

มีพื้นที่ 2,447,825 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพน้ำที่คำนวณได้จากสมการอยู่ระหว่าง 3.20 ถึง น้อยกว่า 3.99 และสภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก

5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5

มีพื้นที่ 2,447,825 ไร่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 หมายถึง พื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งมีค่าดัชนีชั้นคุณภาพน้ำที่คำนวณได้จากสมการมากกว่า 3.99 ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อประโยชน์ด้านการเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนาและกิจการอื่นๆ ไปแล้ว

2.1.5 ทรัพยากรป่าไม้

ป่าไม้ในจำนวนพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครึ่งหนึ่งเป็นป่าที่อยู่ติดต่อกันระหว่างรอยต่อ 5 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดฉะเชิงเทรา ในบริเวณป่ารอยต่อ 5 จังหวัดนี้ป่าใหญ่ที่สุดและยังคงเหลือสภาพป่าถึงปัจจุบัน คือ “ป่าแควระบบม-สียัค” ซึ่งมีพื้นที่ป่าส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอสนามชัยเขตและอำเภอบ้านดุง จังหวัดฉะเชิงเทรา จากข้อมูลปี พ.ศ. 2543 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ประมาณ

1,517,106.25 ไร่ หรือ 2,427.37 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 45.36 ของพื้นที่จังหวัด โดยมีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม ตำบลท่ากระดาน ตำบลทุ่งพระยา ตำบลลาดกระโทง อำเภอสนามชัยเขต ตำบลท่าตะเกียบ ตำบลคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ

จากสภาพป่าประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้หายาก และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารของคลองระบบและคลองสียัด ซึ่งเป็นลำคลองที่สำคัญของจังหวัด ดังนั้น จึงมีการประกาศให้ป่าดังกล่าวเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าแควระบบสียัด” ในปัจจุบันทางการไม่อนุญาตให้ทำไม้ หรือเก็บของหายากของป่า ยกเว้นการทำไม้ที่ปลูกขึ้นในสวนป่า สำหรับพื้นที่ป่าในเขตเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังนี้

2.1.5.1 เขตเศรษฐกิจ ก หมายถึง พื้นที่ป่าชายเลนที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์เฉพาะกิจการด้านป่าไม้ เพื่อผลิตที่สม่ำเสมอตามหลักวิชาการป่าไม้ ได้แก่ 1) พื้นที่ป่าสัมปทาน และป่าโครงการ 2) พื้นที่ป่าชายเลนนอกเขตป่าสัมปทานที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นป่าชุมชน และ 3) พื้นที่สวนป่าเพื่อผลิตด้านป่าไม้ของรัฐบาลและเอกชน

2.1.5.2 เขตเศรษฐกิจ ข หมายถึง พื้นที่ป่าชายเลนที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินและการพัฒนาอื่น ๆ ได้ แต่ต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย พื้นที่ลักษณะนี้ ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม เพื่อการกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์ การประมง การทำนาเกลือ พื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อการทำเหมืองแร่ การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม พื้นที่เป็นแหล่งชุมชน พื้นที่เป็นแหล่งการค้า พื้นที่เป็นแหล่งเที่ยวเรือ และพื้นที่อื่น ๆ

2.1.6 สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม

แม่น้ำบางปะกงเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยไหลผ่านชุมชนต่างๆ ตั้งแต่จังหวัดนครนายก ปราจีนบุรีและไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง ซึ่งประชาชนในเขตพื้นที่ที่แม่น้ำดังกล่าวไหลผ่านได้ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ และขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งรองรับน้ำทิ้งและของเสียที่เกิดจากกิจกรรมเหล่านั้นด้วย เป็นเหตุให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำบางปะกงมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง โดยประเด็นปัญหาและสภาวะวิกฤตของนิเวศลุ่มน้ำบางปะกง ประกอบด้วย

2.1.6.1 ปัญหาการคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ

สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของแม่น้ำบางปะกงมีการถูกคุกคามจากการขยายตัวของชุมชน การผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน สองฝั่งแม่น้ำ ส่งผลให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำเสื่อมโทรม เพราะต้องรองรับน้ำทิ้งน้ำเสียจาก

กิจกรรมต่างๆ ทั้งจากชุมชนริมแม่น้ำลำคลอง เกษตรกรรม ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โรงงาน อุตสาหกรรม การใช้สารเคมีทางการเกษตรแพร่หลาย ในปริมาณที่เข้มข้นขึ้น ปริมาณน้ำในแม่น้ำ ลดน้อยลง น้ำเค็มรุกขึ้นสูง ผลกระทบจากการใช้สารเคมีบางชนิด การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำ และสภาพทางนิเวศส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณสัตว์น้ำ

2.1.6.2 ปัญหาการขาดแคลนน้ำและสมดุลน้ำของกลุ่มน้ำบางปะกง

ในพื้นที่กลุ่มน้ำบางปะกง ปัจจุบันมีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ (ความจุมากกว่า 100 ล้านลูกบาศก์เมตร) 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำคลองสียัด อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาคลองท่าลาด มีความจุเก็บกักประมาณ 325 ล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำคลองท่าด่าน ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำนครนายก มีความจุเก็บกักประมาณ 224 ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะที่อ่างเก็บน้ำที่มีความจุมากกว่า 2 ล้านลูกบาศก์เมตร ที่ใช้งานอยู่มีจำนวน 14 แห่ง และกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างอีกจำนวน 1 แห่ง คือ อ่างเก็บกักน้ำคลองกลาง มีความจุเก็บกักประมาณ 3.10 ล้านลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ ก็จะเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและสระเก็บน้ำ/หนองน้ำอีกประมาณ 945 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ มีความจุเก็บกักน้ำรวมประมาณ 74 ล้านลูกบาศก์เมตร หากพิจารณาเปรียบเทียบในเชิงของความสามารถในการเก็บกักปริมาณน้ำทำไว้ใช้งาน จะพบว่าในพื้นที่กลุ่มน้ำบางปะกง มีปริมาณน้ำทำรายปีเฉลี่ยทั้งหมดประมาณ 3,498 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในขณะที่มีปริมาณน้ำทำที่สามารถเก็บกักไว้ใช้ได้จากแหล่งเก็บกักน้ำทุกขนาดที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวม 626.71 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 17.9 โดยที่ลุ่มน้ำสาขาคลองท่าลาด สามารถเก็บกักน้ำทำไว้ใช้งานได้มากที่สุด รองลงมาคือ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำนครนายก และลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำบางปะกง สายหลัก (ไม่นับรวมปริมาตรเก็บกักที่ เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเขื่อนทดน้ำบางปะกง) โดยคิดเป็นร้อยละ 42.44, 11.49 และ 0.17 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำบางปะกงสายหลักเป็นลุ่มน้ำที่มีความเปราะบางในแง่ของการบริหารจัดการน้ำ โดยจะต้องพึ่งพาแหล่งน้ำต้นทุนจากลุ่มน้ำสาขาอื่นในกรณีทีลำน้าธรรมชาติเกิดการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่อย่างเพียงพอนั่นเอง

2.1.6.3 ปัญหาน้ำเสีย สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถแยกแหล่งที่มาของน้ำเสียได้ดังนี้

1) น้ำเสียจากแหล่งชุมชน ประกอบด้วยชุมชนขนาดใหญ่และขนาดย่อม ได้แก่ ย่านชุมชน และพาณิชยกรรม โรงแรม สถานบริการ สถานที่ราชการ ตลาดสด ตลอดจนบ้านเรือนของราษฎร ที่ปลูกรุกกล้าในคลองชลประทาน ได้แก่ เทศบาลบางคล้า เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ชุมชนบ้านโพธิ์ในเขตสุขาภิบาล ของอำเภอบางปะกงจำนวน 3 แห่งมีประชากร

311,932 คน ประเมินปริมาณความสกปรกได้ 11,000 กิโลกรัมต่อวัน (ค่าความสมดุลประชากร 35 กรัมบีโอดีต่อวัน) และโรงพยาบาลอีก 9 แห่ง 846 เตียงที่ระบายลงสู่น้ำบางปะกง

2) น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม การเกษตรมีปริมาณความสกปรกประมาณ 270 กิโลกรัมต่อบีโอดีต่อวัน กระจายตัวตามแหล่งต่างๆ เช่น บริเวณบางนา-ตราด บริเวณถนนสุวินทวงศ์ บริเวณถนนฉะเชิงเทรา-พนมสารคาม บริเวณ ถนนฉะเชิงเทรา-บางปะกง

3) น้ำเสียจากการเกษตรกรรม เกิดจากน้ำเสียจากปศุสัตว์ เป็ด ไก่ สุกร กระบือ น้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ 18,853 ไร่ อยู่ในอำเภอบางปะกงมากที่สุด รองลงมาเป็น อำเภอบ้านโพธิ์ และ อำเภอเมือง ส่วนใหญ่ระบายน้ำเสียลงสู่น้ำบางปะกง 1,400 ตันบีโอดีต่อปี หรือ 4,000 กิโลกรัมบีโอดีต่อวัน (ไม่รวมความสกปรกจากการคูดโคลนเลนกันบ่อทิ้ง)

4) น้ำเสียจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในกรณีที่ใช้สมมติฐานว่าน้ำทิ้งและ ตะกอนเลนทั้งหมดถูกปล่อยลงสู่น้ำโดยไม่มี การบำบัด จะมีปริมาณน้ำทิ้ง บีโอดี และทีเคเอ็น ที่ปล่อยออกมาจากบ่อเลี้ยงกุ้งตลอดช่วงการเลี้ยงกุ้งและจับกุ้งประมาณ 1,800 ลูกบาศก์เมตร/ไร่-รุ่น 1,200 กิโลกรัม บีโอดี/ไร่-รุ่น และ 0.725 กิโลกรัม ไนโตรเจน/ไร่-รุ่น ตามลำดับ การเลี้ยงกุ้งและ จับกุ้งจะทำประมาณปีละ 2 ครั้ง ดังนั้นปริมาณน้ำทิ้งต่อไร่ต่อปี บีโอดีต่อไร่ต่อปีและทีเคเอ็นต่อไร่ ต่อปีประมาณ 3,600 ลูกบาศก์เมตร/ไร่-ปี 2,400 กิโลกรัม บีโอดี/ไร่-ปี และ 1.45 กิโลกรัม ไนโตรเจน/ไร่-ปี ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพื้นที่พบว่าเกษตรกรบางรายมีการบำบัด น้ำเสียจากบ่อเลี้ยงก่อนปล่อยสู่ลำน้ำ หรือมีการเลี้ยงแบบระบบปิด ซึ่งจะนำน้ำจากบ่อเลี้ยงเดิมไป บำบัดและนำมาใช้ใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของแต่ละฟาร์ม ทำให้ปริมาณมลพิษในรูป บีโอดีที่ออกจากบ่อเลี้ยงน้อยกว่าค่าดังกล่าวข้างต้นหรือไม่มีมลพิษในรูปบีโอดีออกจากบ่อเลี้ยงเลย ส่วนความเค็มจากการเลี้ยงกุ้งประมาณ 3-10 ppt สำหรับปริมาณน้ำทิ้ง บีโอดีและทีเคเอ็นจากบ่อ ปลา และบ่อสัตว์น้ำผสมประเมินบนพื้นฐานเดียวกับบ่อเลี้ยง แต่บ่อปลาไม่มีการปล่อยมลพิษใน ด้านความเค็ม ทั้งนี้ จังหวัดฉะเชิงเทรามีระบบการจัดการมลพิษน้ำเสีย ดังนี้

- โครงการจัดการน้ำเสียเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา
- โครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียเทศบาลตำบล บางคล้า
- โครงการรักษ่ม่าน้ำบางปะกงของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา
- โครงการรักษึคลองท่าลาดปราศจากมลพิษ องค์การบริหารส่วน

ตำบลพนมสารคาม

- โครงการฝึกอบรมพิทักษ์รักษาคุณภาพน้ำคลองท่าลาด ตำบลเมืองเก่า อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า
- โครงการอบรมผู้นำชุมชนในการจัดการขยะและการควบคุมน้ำเสียในชุมชนเทศบาลตำบลปากน้ำ
- โครงการฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์รักษาคุณภาพน้ำในคลองต่างๆ ในพื้นที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยวสำนักงานอำเภอบางน้ำเปรี้ยว

2.1.6.4 ปัญหาอุทกภัย ในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำบางปะกง ปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนและลำน้ำสาขาต่างๆ เกิดจากปริมาณฝนตกหนักในพื้นที่ ประกอบกับปริมาณน้ำป่าไหลหลาก (จากบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ) ไหลลงตามลำน้ำสายหลัก ทำให้เกิดสภาพน้ำล้นตลิ่งและไหลท่วมสู่พื้นที่ชุมชน โดยพื้นที่ที่เกิดอุทกภัยดังกล่าวบ่อยครั้งกล่าวคือ จังหวัดนครนายก ได้แก่ อำเภอบ้านนา จังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ อำเภอบางคล้า อำเภอรสาธิน อำเภอพนมสารคาม และกิ่งอำเภอคลองเขื่อน และปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ราบลุ่ม เนื่องจากแม่น้ำสายหลักคืนเงิน ซึ่งเป็นทางลำเลียงน้ำสำหรับปริมาณน้ำหลาก (Flood) ที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เกิดสภาพน้ำท่วม โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่ขึ้นบ่อยครั้งกล่าวคือ จังหวัดนครนายก ได้แก่ อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอเมือง

2.1.6.5 ปัญหาจากขยะมูลฝอย โดยส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยของจังหวัดฉะเชิงเทรา มาจาก 2 เทศบาล คือ เทศบาลเมือง 37 คันต่อวัน และเทศบาลบางคล้า 9 คันต่อวัน และสุขาภิบาล 20 สุขาภิบาล รวมทั้งสิ้นวันละ 220 ตัน (คิดเป็นอัตราเฉลี่ยผลิตขยะชุมชนคนละ 0.6 กิโลกรัมต่อวัน) ปัจจุบันจัดเก็บได้ประมาณร้อยละ 85 การกำจัดใช้วิธีเทกองบนพื้น (Open Dumping) และวิธีกองบนพื้นแล้วเผา (Open Burning) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่น เศษขยะปลิวกระจาย การปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ และการแพร่กระจายของเชื้อโรค นอกจากนี้ยังมีขยะติดเชื้อ และกากของเสียอันตราย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 9,540 คันต่อปี และขยะติดเชื้อโรคจากโรงพยาบาลทั้ง 9 แห่ง 846 ตันต่อปี ปัจจุบันมีการทิ้งรวมไปกับขยะมูลฝอยทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ อีกส่วนหนึ่งส่งไปกำจัดที่โรงงานกำจัดกากของเสียอันตรายในจังหวัดระยอง ทั้งนี้ จังหวัดฉะเชิงเทรามีระบบการจัดการมลพิษจากขยะมูลฝอย ดังนี้

- โครงการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา
- โครงการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลบางคล้า
- โครงการจัดการบรรทุกขยะองค์การบริหารส่วนตำบลหมอนทอง

- โครงการซื้อรถบรรทุกขยะมูลฝอยเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาล

ตำบลพนมสารคาม

- โครงการกำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลนครเนื่องเขต
- โครงการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาล

ตำบลเกาะขนุน

- โครงการจัดซื้อรถยนต์บรรทุกขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลสนามชัยเขต
- โครงการประชาร่วมใจกำจัดขยะในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล

หนองยาว

- โครงการสร้างจิตสำนึกในการแยกขยะในโรงเรียนและชุมชนเทศบาล

ตำบลเกาะขนุน

2.1.7 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

2.1.7.1 ด้านการเกษตรกรรม

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรในภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ปี 2549 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดด้านการผลิตภาคเกษตรมีมูลค่า 10,536 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 60.47% ของผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด ผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด ด้านถัสดำ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย โรงงาน มะม่วง มะพร้าว และหมาก เป็นต้น โดยจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังเป็นอันดับ 3 ของประเทศรองมาจากจังหวัดชัยภูมิ ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ไข่ สามารถผลิตไข่ไก่ได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ สุกรมีการเลี้ยงมากเป็นอันดับสองรองจังหวังนครปฐม ส่วนด้านการประมง มีการเพาะเลี้ยง กุ้งทะเลเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศรองมาจากจังหวัดจันทบุรีและเป็นแหล่งการเพาะเลี้ยงปลาชวงงามและพรรณไม้น้ำเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ รองมาจากจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งระบบการเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ เนื่องจากพื้นที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเล และมีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านก่อนออกสู่อ่าวไทย มักจะประสบกับปัญหาน้ำเค็มจากทะเลหนุนไหลย้อนเข้ามาในแม่น้ำในช่วงเดือนพฤศจิกายน – เดือนมิถุนายน และปัญหาน้ำท่วมของน้ำหลากที่ไหลสู่ลุ่มแม่น้ำบางปะกงในเดือนกันยายน – เดือนตุลาคม แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสามารถเรียนรู้วิทยาการแผนใหม่และมีการปรับปรุง นำเทคโนโลยีภาคการเกษตรมาพัฒนาการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ จึงสามารถเพิ่มผลผลิต และมีการส่งออกไปต่างประเทศ

1) **พืชเศรษฐกิจ** จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัด ฉะเชิงเทราในระหว่างเดือนพฤษภาคม ปี 2549 ถึงเดือนเมษายน ปี 2550 พบว่ามีพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญในฤดูกาลผลิต ดังนี้

1.1) ข้าวนาปี เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมีพื้นที่ปลูก 1,013,633 ไร่ และเก็บเกี่ยวจำนวน 968,075 ไร่ ผลผลิตรวม 681,525 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยไร่ ละ 704 กิโลกรัม มีการปลูกทุกอำเภอ

1.2) ข้าวนาปรัง มีพื้นที่ปลูกจำนวน 407,506 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 372,506 ไร่ ผลผลิตรวม 296,515 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 796 กิโลกรัม แหล่งผลิตที่สำคัญคือ อำเภอ บางน้ำเปรี้ยว อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอกลองเขื่อน และอำเภอบางคล้า

1.3) มันสำปะหลัง เป็นพืชไร่อันดับหนึ่งที่มีราคาขายอยู่ในเกณฑ์ดีอย่างต่อเนื่องและนารายได้สูงจังหวัด มีพื้นที่ปลูก 577,803 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 531,213 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ไร่ละ 3,735 กิโลกรัม ผลผลิตรวมประมาณ 1,984,081 ตัน แหล่งผลิตที่สำคัญ อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภотаตะเกียบ และอำเภอแปลงยาว

1.4) สับปะรด เป็นพืชไร่ที่มีความสำคัญในการนารายได้ให้จังหวัด เพิ่มขึ้น มีพื้นที่ปลูก 31,393 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 8,295 กิโลกรัม ผลผลิตรวมประมาณ 258,497 ตัน แหล่งผลิตอยู่ในเขต อำเภอสนามชัยเขต อำเภотаตะเกียบ อำเภอแปลงยาว และอำเภอบางคล้า

1.5) อ้อยโรงงาน มีพื้นที่ปลูก 43,930 ไร่ ผลผลิตรวมประมาณ 373,405 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 8,500 กิโลกรัมแหล่งปลูกจะอยู่ในพื้นที่อำเภотаตะเกียบ อำเภอแปลงยาว อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอพนมสารคาม

1.6) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูก 10,778 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 598 กิโลกรัม ผลผลิตรวม 6,445 ตัน แหล่งปลูกอยู่ที่ อำเภอสนามชัยเขต อำเภотаตะเกียบ และ อำเภอแปลงยาว

1.7) มะม่วง เป็นพืชสวนที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งของจังหวัด มีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 85,047 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 84,125 ไร่ ประมาณผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 855 กิโลกรัม ผลผลิตรวม 71,927 ตัน มีการปลูกกระจายในทุกอำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.8) มะพร้าว มีการปลูกทั่วไปทั้งมะพร้าวแก่และมะพร้าวอ่อน โดยมีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 33,218 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 952 กิโลกรัม

1.9) ขางพารา เป็นพืชสวนที่มีการส่งเสริมการปลูก พื้นที่ปลูก 110,491 ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 76,092 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 219 กิโลกรัม ผลผลิตรวม 16,664 ตัน แหล่งปลูกที่สำคัญอยู่ที่อำเภอสนามชัยเขต , อำเภотаตะเกียบ, อำเภอแปลงยาว และอำเภอพนมสารคาม

1.10) หนาก เป็นพืชสวนที่มีการปลูกมานานแล้วโดยมีพื้นที่ปลูก 11,701 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 1,100 กิโลกรัม ผลผลิตรวม 12,871 ตัน แหล่งปลูกจะอยู่ที่ อำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา อำเภอกองเขื่อน, อำเภอบางคล้า, อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอบ้านโพธิ์

นอกจากนี้จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีการปลูกมะม่วง มากที่สุดของประเทศ พื้นที่ปลูกประมาณ 86,000 ไร่ โดยปลูกมากที่สุดที่อำเภอบางคล้าและมี ชื่อเสียงมานาน ในเรื่องของรสชาติที่กลมกล่อม มีเนื้อแน่น เนื่องจากพื้นที่การเกษตรเป็นที่ราบลุ่ม แม่น้ำบางปะกงบวกกับการดูแลเอาใจใส่ที่ดีของเกษตรกรตามหลักปฏิบัติของกรมวิชาการเกษตร ในพื้นที่ที่ให้คำแนะนำ แม้จะเคยประสบปัญหาน้ำท่วมสวนผลไม้บ่อยครั้ง แต่ปัจจุบันสามารถปลูก มะม่วงได้หลายพันธุ์ มะม่วงที่นิยมปลูกกันมาก มีทั้งมะม่วงกินดิบ เช่น เขียวเสวย ฟ้างัน มันเคื่อน แก้ว และมะม่วงกินสุก เช่น น้ำดอกไม้เบอร์ 4 น้ำดอกไม้สีทอง อกร่อง และทองคำ ซึ่งสถาบันเกษตร วิชาทฤษฎีชุมชนผู้ผลิตมะม่วงส่งออกจังหวัดฉะเชิงเทราได้สนับสนุนการส่งออก ในปีนี้ส่งออก มะม่วงบางคล้าสูงถึง 652 ตัน รวมมูลค่า 25.7 ล้านบาท โดยตลาดประเทศญี่ปุ่นรองรับการส่งออก มะม่วงน้ำดอกไม้ ส่วนประเทศมาเลเซียเป็นมะม่วงเขียวเสวยและมะม่วงแรดมีการส่งออก ต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ 40 นอกนั้นเป็นตลาดภายในประเทศตามศูนย์การค้า ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดไท

2) ปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีทั้งการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้งาน และบริโภค ได้แก่ โค กระบือ เป็ด ไก่ สุกร แพะ แกะ เป็นต้น แต่ในระยะหลายปีที่ผ่านมา การเลี้ยงสัตว์บางประเภทจะเป็นอาชีพที่สำคัญรองจากการกสิกรรม มีเกษตรกรบางพื้นที่ ประกอบการเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง โดยจะเป็นอาชีพที่ควบคู่ไปกับการเพาะปลูก ประกอบกับจังหวัดฉะเชิงเทรามีปัจจัยที่เอื้ออำนวย โดยส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ กล่าวคือ ทำเลที่ตั้งที่ สะดวกต่อตลาดและวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์ คือ ใกล้เคียงสถานที่ผลิตวัตถุดิบทางพืชผล การเกษตรและใกล้เคียงแหล่งจำหน่ายตลาดกรุงเทพและปริมณฑล การเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ มีการเลี้ยงไก่ไข่ และการเลี้ยงสุกร ซึ่งจากข้อมูลสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูล ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 พบว่าผลผลิตค่านปศุสัตว์ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังต่อไปนี้

2.1) สุกร โดยเลี้ยงสุกรพันธุ์และสุกรขุน 693 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณการเลี้ยง 508,046 ตัว มูลค่า 2,440 ล้านบาท

2.2) ไก่เนื้อ โดยเลี้ยงไก่เนื้อ 108 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณผล 1,749,460 ตัว มูลค่า 89 ล้านบาท/ 1 รุ่นการผลิต

2.3) ไก่ไข่ โดยเลี้ยงไก่ไข่ 415 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณ 4,478,039 ตัว ผลผลิต 85.08 ล้านฟอง/เดือน มูลค่า 127.62 ล้านบาท/เดือน

2.4) ไม้พื้นเมือง โดยเลี้ยง ไม้พื้นเมือง 16,388 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณ 601,373 ตัน ผลผลิต 900 ตัน มูลค่า 54.12 ล้านบาท

2.5) เป็ด โดยเลี้ยงเป็ดเนื้อและเป็ดเทศ 1,363 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณ 523,464 ตัว มูลค่า 75 ล้านบาท และเป็ดไข่ 1,307 ราย ปริมาณ 143,517 ตัว ผลผลิต 30.74 ล้านฟองปี มูลค่า 61.48 ล้านบาท

2.6) ไก่เนื้อ โดยเลี้ยง ไก่เนื้อ 3,773 ราย ในท้องที่ทุกอำเภอ ปริมาณ 39,947 ตัว มูลค่า 599 ล้านบาท

3) การประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จังหวัดฉะเชิงเทรามีการทำประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม เนื่องจากสภาพ ภูมิประเทศเอื้ออำนวย กล่าวคือ การทำประมงน้ำจืด โดยอาศัยแม่น้ำบางปะกงเป็นสายหลักที่สำคัญ ซึ่งจะไหลผ่านอำเภอบางน้ำเปรี้ยวอำเภอบางคล้า อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านโพธิ์ และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง นอกจากนี้ยังมีการทำประมงน้ำจืดตามคลองธรรมชาติอีกหลายสาย ได้แก่ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองสี่ัค คลองท่าลาด เป็นต้น ส่วนการทำประมงน้ำเค็มส่วนใหญ่จะทำนากุ้งกุลาดำในเขตอำเภอบางปะกง, อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ จะมีการจับสัตว์น้ำเค็มตามชายฝั่งทะเลในเขตอำเภอบางปะกง และปากแม่น้ำบางปะกง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เช่น ปลาน้ำจืด สัตว์น้ำกร่อย เช่น ปลากระพงขาว และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

2.1.7.2 ด้านอุตสาหกรรม

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดฉะเชิงเทรา สาขาการผลิตที่ทำรายได้เข้าสู่จังหวัดมากเป็นอันดับหนึ่งคือ สาขาอุตสาหกรรม การจัดตั้งและขยายโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราตั้งอยู่ในทำเลเหมาะสม กล่าวคืออยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการลงทุนทางด้านโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่มาช้านานแล้ว อีกทั้งรัฐบาลมีโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก Eastern Sea Board ซึ่งมี การก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบังเพื่อขนส่งสินค้าออกและนำเข้า พร้อมกับตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี ประกอบกับจังหวัดฉะเชิงเทรายังเป็นประตูเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกไปสู่ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันจังหวัดฉะเชิงเทราได้รับอิทธิพลการขยายตัวของสังคมเมืองและการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตภาคการเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อการจ้างแรงงานมาก อีกประการหนึ่งมีการลงทุน ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมที่ส่งออก

สำคัญ ได้แก่ อิเล็กทรอนิกส์ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องหนัง พลาสติก ชิ้นส่วนอุปกรณ์รถยนต์ การแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคการเกษตรกรรม เป็นต้น

อุตสาหกรรมที่เข้ามาลงทุนมีจำนวนเพิ่มขึ้น และเป็นอุตสาหกรรมหลายประเภท นอกเหนือจากการเกษตรกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง แวนกันแคด ผลิตภัณฑ์ระดับ ผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออก ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กพลาสติก อุปกรณ์ ไฟฟ้า ทำรองเท้าจากหนังสัตว์ ฯลฯ ลักษณะการลงทุนของอุตสาหกรรมมีในรูปแบบของเอกชน รัฐบาลไทยร่วมมือกับภาคเอกชน และรัฐบาลไทยกับรัฐบาลต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน เช่น นิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์และนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ซิตี้ เป็นความร่วมมือของนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตอำเภอเมือง อำเภอบางปะกง อำเภอพนมสารคาม อำเภอบางคล้า อำเภอบางน้ำเปรี้ยว และอำเภอบ้านโพธิ์ มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หนาแน่น เพราะมีวัตถุดิบและเส้นทางคมนาคมที่สะดวก การขยายเส้นทางคมนาคมสายบางนา-ตราด บางปะกง-ฉะเชิงเทรา สุวินทวงศ์-ฉะเชิงเทรา ฉะเชิงเทรา-พนมสารคาม ฉะเชิงเทรา บางน้ำเปรี้ยว จึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแนวโน้มการขยายตัวอุตสาหกรรมมีสูงมากขึ้น ทั้งนี้อุตสาหกรรมที่มีมาก 10 อันดับแรกของจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ 1) โรงสีข้าว 2) โรงงานผลิตมันเส้น-มันเม็ด 3) โรงงานผลิตซ่อมเครื่องยนต์เพื่อการเกษตร ท่อสูบน้ำ 4) โรงงานทำเส้นไหม เส้นก๊วยเตี๋ย ขนมันจัน ฐานเส้น ไส้ไม้ ซอยไม้และเลื่อยไม้ 5) โรงงานผลิตคอนกรีตบล็อก ซ่อมเครื่องยนต์ ผลิตรถไถนา 6) โรงงานซ่อมและผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า ผลิตเครื่องโรตารีคอมเพรสเซอร์ ผลิตน้ำแข็ง 7) โรงงานผลิตและประกอบชิ้นอิเล็กทรอนิกส์ 8) โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้ 9) โรงงานผลิตอาหารสัตว์ ผลิตรองเท้า ผลิตและจำหน่ายของเล่น ของใช้จากพลาสติก และ 10) โรงงานทำประตู-หน้าต่างเหล็กคัต ปัจจุบัน(สถิติ ณ 20 ก.พ.49) จังหวัดฉะเชิงเทรามีโรงงานอุตสาหกรรม (ไม่รวมโรงงานในเขตนิคม) รวมทั้งสิ้น 1,303 โรงงาน เงินลงทุนรวม 161,771.07 ล้านบาท มีการจ้างงานแรงงาน 93,607 คน และโรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม ทั้ง 2 แห่ง จำนวนรวม 193 โรงงาน-เงินลงทุนรวม 133,416.04 ล้านบาท มีการจ้างแรงงานจำนวน 38,540 คน

1) ประเภทและจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม

จากสถิติจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมและจำนวนโรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วง 3-4 ปี ที่ผ่านมา สัดส่วนการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์สูง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต จำนวนโรงงานที่มีการจดทะเบียนเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2545 มีจำนวน 83 โรงงาน ปี 2546 มีโรงงานเพิ่มขึ้น 105 โรงงาน ปี 2547 เพิ่มขึ้น 125 โรงงาน และ ปี 2548 เพิ่มขึ้น 164 โรงงาน ดังนั้นในช่วงระหว่างปี 2545 ถึงปี 2548 สัดส่วนการเพิ่ม

ขึ้นอยู่กับเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 25.3 เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงปีที่ผ่านมา(5-10 ปี) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ สัดส่วนสาขาอุตสาหกรรมตามลำดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ อุตสาหกรรมการเกษตร มีจำนวน 200 โรงงาน, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ มีจำนวน 163 โรงงาน, อุตสาหกรรมอาหารและขนส่ง มีจำนวน 108 และ 104 โรงงาน ตามลำดับ (ยกเว้นอุตสาหกรรมอื่น ๆ)

2) จำนวนเงินลงทุนอุตสาหกรรม

ตั้งแต่ปี 2512 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน (20 ก.พ.49) พบว่าจำนวนเงินลงทุนภาคอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทราเพิ่มขึ้นทุกปี เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญตามสาขาอุตสาหกรรมในด้านเงินลงทุน สาขาอุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล จำนวน 26,141 ล้านบาท, อุตสาหกรรมขนส่ง จำนวน 24,965 ล้านบาท อุตสาหกรรมไฟฟ้า จำนวน 15,095 ล้านบาท สำหรับในช่วง ปี 2548 และต้นปี 2549 สาขาอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนเพิ่มขึ้นและมีเงินลงทุนมาก คือ สาขาอุตสาหกรรมขนส่ง มีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นรวม 20,853.7 ล้านบาท ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตและประกอบชิ้นส่วนรถยนต์และรถจักรยานยนต์ รองลงมาคือ สาขาอุตสาหกรรมพลาสติก มีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้น 1,187 ล้านบาท และสาขาอุตสาหกรรมไฟฟ้า มีจำนวนเงินลงทุนเพิ่มขึ้นรวม 1,169 ล้านบาท

3) จำนวนแรงงานภาคอุตสาหกรรม

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นทุกปีในทุกสาขาอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญตามสาขาอุตสาหกรรมในด้านจำนวนแรงงาน ณ ปีปัจจุบัน (20 ก.พ.49)สาขาที่มีจำนวนแรงงานมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ สาขาอุตสาหกรรมไฟฟ้า รองลงมา คือ อุตสาหกรรมขนส่งและอุตสาหกรรมพลาสติก ตามลำดับ ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรม (ไม่รวมในเขตนิคมอุตสาหกรรม) ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนแรงงานรวม 93,607 คน แยกเป็นแรงงานชาย จำนวน 46,963 คน ร้อยละ (50.18) แรงงานหญิง จำนวน 46,644 คน (ร้อยละ 49.82) ซึ่งสาขาอุตสาหกรรมที่มีจำนวนแรงงานมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมไฟฟ้ามีจำนวน 15,546 คน (ร้อยละ 16.6) รองลงมา คือ อุตสาหกรรมขนส่ง มีจำนวน 11,616 คน (ร้อยละ 12.4) ส่วนอันดับที่สาม คือ อุตสาหกรรมพลาสติก มีจำนวน 8,730 คน (ร้อยละ 9.32)

4) การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา มีโรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภทกระจายตัวอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ อำเภอที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่หนาแน่นมากซึ่งได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอบางปะกง อำเภอพนมสารคาม และอำเภอบ้านโพธิ์ การขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านมานักลงทุนให้ความสนใจที่จะลงทุนตั้งโรงงานในเขตอำเภอบางปะกงและอำเภอเมืองมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากเป็นบริเวณที่ใกล้กับแหล่งขนถ่ายสินค้าและวัตถุดิบในการผลิตและ

มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว แต่ปัจจุบันพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านโพธิ์กำลังได้รับความสนใจจากนักลงทุนมากขึ้น เนื่องจากอยู่ใกล้กับสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งจะเป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าแห่งใหม่ ที่ทันสมัยและมีขนาดใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันมีโรงงานผลิตและประกอบรถยนต์ขนาดใหญ่ในเครือบริษัท โตโยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด ได้ขยายฐานการผลิตมาตั้งโรงงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราได้เป็นอย่างดี

2.2 บริบททั่วไปของพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ

2.2.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดสมุทรปราการ หรือเรียกโดยทั่วไปว่า " เมืองปากน้ำ " เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ที่สำคัญในอดีต หมายถึง กำแพงชายทะเลหรือกำแพงริมทะเล สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในสมัยของพระเจ้าทรงธรรม เดิมตั้งอยู่ใกล้คลองปลากดทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองสมุทรปราการเป็นเมืองใหม่ที่บริเวณบางเจ้าพระยา คือ ตำบลปากน้ำในปัจจุบัน อยู่ระหว่างคลองปากน้ำกับคลองมหาวังค์ อันเนื่องจากทรงสังเกตเห็นว่าที่ตั้งเมืองสมุทรปราการ ยังไม่มั่นคงพอที่จะตั้งรับต่อสู้กับข้าศึกได้ และได้ทำพิธีฝังหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ พ.ศ.2365 บริเวณที่ฝังหลักเมืองชาวบ้านเรียกว่า "ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง" เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งหนึ่งของชาวสมุทรปราการมาจนถึงปัจจุบันนี้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 จังหวัดพระประแดงถูกยุบ และให้มารวมขึ้นอยู่กับจังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นจังหวัดพระประแดง จึงคงสภาพเป็นเพียงอำเภอพระประแดง ที่ตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาในปี พ.ศ.2485 จังหวัดสมุทรปราการ ถูกยุบไปรวมกับจังหวัดพระนคร จนถึงปี พ.ศ.2489 รัฐบาลได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งจังหวัดสมุทรปราการขึ้นมา

2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ อาณาเขต ภูมิอากาศ และเขตการปกครอง

2.2.2.1 สภาพภูมิประเทศ อาณาเขต

จังหวัดสมุทรปราการมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน และมีคลองมากมาย เช่น คลองสำโรง คลองสรรพสามิต ลักษณะทั่วไปของจังหวัดแบ่งได้ 3 ส่วน คือ

- 1) บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาสองฝั่งเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับทำนาทำสวน

2) บริเวณตอนใต้ใกล้ชายฝั่งทะเล พื้นดินเค็มจัด ในฤดูแล้งส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำป่าจาก และป่าพืชมบริเวณที่ราบทางตอนเหนือและตะวันออกเป็นที่กว้างโดยตลอด และเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญของจังหวัด เพราะมีประตุน้ำชลประทานสำหรับกักกั้นน้ำเค็มระบายน้ำจืดหลายแห่งเหมาะแก่การทำนา

จังหวัดสมุทรปราการ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนปลายสุดและเหนืออ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 1,004.092 ตารางกิโลเมตร (627,557.50 ไร่) อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 25 กิโลเมตร และติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 55.00 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดต่อกับ อ่าวไทย ระยะทาง 47.20 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะทาง 42.60 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ กรุงเทพมหานคร ระยะทาง 34.20 กิโลเมตร

2.2.2.2 ภูมิอากาศ

เป็นอากาศแบบชายทะเลอากาศไม่ร้อนจัดในฤดูร้อนมีความชื้นในอากาศสูงเนื่องจากอิทธิพลจากลมชายทะเล และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มีปริมาณฝนตกมากช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 2547 ประมาณ 968.4 มิลลิเมตรเฉลี่ยฝนตกต่อปี ประมาณ 72.7 วัน

2.2.2.3 เขตการปกครอง

สมุทรปราการ มีเนื้อที่ประมาณ 1,004 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 25 กิโลเมตร การบริหารการปกครองในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วยราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นโดยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้จัดส่ง เจ้าหน้าที่มาปฏิบัติราชการสำหรับระบบการบริหารราชการของจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย หน่วยราชการที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง จำนวน 27 หน่วยงาน หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค แยกเป็นส่วนราชการระดับจังหวัด จำนวน 37 หน่วยงาน ระดับอำเภอจำนวน 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ และอำเภอพระสมุทรเจดีย์ กิ่งอำเภอบางเสาธง ประกอบด้วย 50 ตำบล 326 หมู่บ้าน หน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นแยกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนครสมุทรปราการ 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 16 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 32 แห่ง สภาตำบล 1 แห่ง

ตารางที่ 2.2 แสดงเขตการปกครองในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ

อำเภอ	เขตการปกครอง				
	หมู่บ้าน	ตำบล	อบต.	เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง
เมือง	34	13	6	1	5
บางบ่อ	70	8	7		4
บางพลี	83	6	6		
พระประแดง	67	15	6	2	1
พระสมุทรเจดีย์	34	5	4		2
กิ่ง อ.บางเสาธง	38	3	3		1
รวม	326	50	32	3	13

ที่มา : กรมการปกครองจังหวัดสมุทรปราการ; 2550

2.2.3 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

ทรัพยากรแหล่งน้ำในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 1) แหล่งน้ำผิวดิน เนื่องจากสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม จึงมีแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในทางการเกษตร การคมนาคม และการระบายน้ำ 2) แหล่งน้ำใต้ดิน แหล่งน้ำใต้ดินที่ใช้ประโยชน์เป็นการนำน้ำบาดาลมาใช้เป็นส่วนใหญ่ และ 3) แหล่งน้ำชลประทาน ทั้งนี้ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการมีแหล่งน้ำที่ไหลผ่าน ดังต่อไปนี้

2.2.3.1 แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านอำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ ใช้เป็นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานคร มีเรือเดินสมุทรจากต่างประเทศแล่นผ่านไปมาเป็นประจำทั้งเรือขนาดเล็ก และเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่

2.2.3.2 คลองสำโรง เป็นคลองแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง ผ่านท้องที่สำโรงเหนือ อำเภอเมืองสมุทรปราการไปยังอำเภอบางพลี และผ่านที่ว่าการอำเภอบางบ่อไปถึงอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2.3.3 คลองสรรพสามิต แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ผ่านไปยังตำบลนาเกลือ ไปออกคลองขุนราชพินิจ จังหวัดสมุทรสาคร

2.2.3.4 คลองค่าน เป็นคลองแยกจากคลองสำโรง ณ ที่ว่าการอำเภอบางบ่อ ไหลผ่านตำบลต่าง ๆ ในท้องที่อำเภอบางบ่อ ตัดผ่านถนนสุขุมวิท ลงสู่อ่าวไทย เป็นคลองที่มีประตุน้ำชลประทานตั้งอยู่

2.2.3.5 คลองบางโหลง เป็นคลองแยกจากคลองสำโรง ที่วัดบางโหลงนอก อำเภอบางพลี ผ่านท้องที่ตำบลบางโหลง ตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี

2.2.3.6 คลองบางปลา เป็นคลองแยกจากคลองสำโรงที่ลาดบางปลา อำเภอ บางพลีถึงคลองตาเจ็ย อำเภอเมืองสมุทรปราการ ผ่านอำเภอบางพลี และอำเภอเมืองสมุทรปราการ

2.2.3.7 คลองบางเสาธง เริ่มจากหมู่ที่ 5 กิ่งอำเภอบางเสาธง ถึงคลองประเวศ เขตลาดกระบัง ผ่านท้องที่อำเภอบางพลีใหญ่

2.2.3.8 คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต เป็นคลองชลประทานที่ขุดค้นระหว่างคลอง ประเวศบุรีรัมย์กับคลองสำโรง อำเภอบางบ่อ

2.2.3.9 คลองประเวศบุรีรัมย์ เป็นคลองชลประทานและคมนาคมทางตอนเหนือ ของจังหวัด

นอกจากนี้ จังหวัดสมุทรปราการยังมีท่าเทียบเรือที่สำคัญ คือ

- ท่าเรือเทศบาลหรือท่าเรือวิบูลย์ศรีตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้านอำเภอ เมืองสมุทรปราการ

- ท่าเรือพระประแดง ตั้งอยู่ที่หน้าท่าว่าการอำเภอพระประแดง

- ท่าเรือคลองค่าน ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองค่าน อำเภอบางบ่อ

- ท่าห้องเย็น ตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ

- ท่าสะพานปลา องค์การสะพานปลาตั้งอยู่ที่ตำบลท้ายบ้าน

อำเภอเมืองสมุทรปราการ

- ท่าเรือข้ามฟากนาवासุมทร เป็นแพขนานยนต์ ใช้บรรทุกรถยนต์

ข้ามฟากจากฝั่งอำเภอเมืองสมุทรปราการ ไปยังฝั่งพระประแดง

- ท่าเรือข้ามฟากเกตราเป็นแพขนานยนต์อยู่กับท่านาवासุมทร

- ท่าเรืออาฮีโนะ โมะ โตะบริเวณอำเภอพระประแดงข้ามไปยัง

บริเวณท่าเรือวิบูลย์ศรี อำเภอเมืองสมุทรปราการ

2.2.4 ทรัพยากรดิน

ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแห้ง มีการระบายน้ำเลวถึงเลวมาก ความเป็นกรดของดินมากถึงด่างปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลางถึงสูง แต่ก็มีดินเค็มและเป็นกรดบริเวณน้ำท่วมถึงเป็นอุปสรรคต่อการเกษตร

2.2.5 ทรัพยากรป่าไม้

ในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ประเภทไม้ผลัดใบและป่าชายเลนมีเนื้อที่ป่าประมาณ 12,030 ไร่ หรือ ร้อยละ 1.92 ของเนื้อที่ของจังหวัด ปัจจุบันพบว่ายังมีพื้นที่ป่าไม้ในบางแห่ง โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชายเลนส่วนบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ควรจะกำหนดเป็นเขตป่าไม้หวงห้ามของทางราชการ เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลาย

2.2.6 สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อม

แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำที่มีความสำคัญซึ่งไหลผ่านอำเภอพระประแดงและอำเภอเมืองสมุทรปราการ ใช้เป็นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพมหานคร มีเรือเดินสมุทรจากต่างประเทศแล่นผ่านไปมาเป็นประจำทั้งเรือขนาดเล็ก และเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ ซึ่งประชาชนในเขตพื้นที่ที่แม่น้ำดังกล่าวไหลผ่านได้ใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ และขณะเดียวกันก็เป็นแหล่งรองรับน้ำทิ้งและของเสียที่เกิดจากกิจกรรมเหล่านั้นด้วย เป็นเหตุให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเสื่อมโทรมลง โดยประเด็นปัญหาและสภาวะวิกฤตของนิเวศลุ่มน้ำ มีดังต่อไปนี้

2.2.6.1 ปัญหาน้ำเน่าเสีย

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการมีโรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการจำนวนมากและจำนวนชุมชนที่อยู่กันอย่างแออัดและน้ำทิ้งจากบ้านเรือนซึ่งไม่ได้ดำเนินการบำบัดก่อนทิ้งลงสู่ลำคลองส่งผลให้น้ำเน่าเสีย

2.2.6.2 ปัญหาน้ำท่วม

ในทุก ๆ ปี จังหวัดสมุทรปราการจะได้รับผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาน้ำท่วมซึ่งมีสาเหตุมาจากการใช้น้ำบาดาลของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน ทำให้ระดับน้ำใต้ดินลดลงอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการทรุดตัวของแผ่นดินและปัญหาน้ำทะเลหนุน

2.2.6.3 ปัญหามลพิษในอากาศ

จังหวัดสมุทรปราการมีโรงงานอุตสาหกรรม สถานประกอบการจำนวนมากส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละอองจากสารเคมี มลพิษทางเสียง

เช่น เครื่องจักร เครื่องยนต์ และมลพิษทางกลิ่น เช่น กลิ่นจากสารเคมี รวมทั้งมลพิษจากท่อไอเสียรถยนต์เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น

2.2.6.4 ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

จังหวัดสมุทรปราการ มีอัตราการหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ย 930 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่ามากเป็นอันดับ 3 ของประเทศที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ประมาณ 5,000 กว่าแห่ง (มากเป็นอันดับสองของประเทศ) จึงเป็นที่รองรับแรงงานทั่วประเทศ อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดปริมาณขยะขึ้นอย่างมหาศาล ประมาณวันละ 1,016 ตัน ในขณะที่ขีดความสามารถของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเรื่องการจัดเก็บและทำลายขยะมีไม่เพียงพอ ทั้งด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ ตลอดจนกำลังคนในการเก็บขยะ โดยมีขยะเหลือตกค้างประมาณวันละ 145.2 ตัน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนติดตามมาอีกหลายเรื่อง เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสีย เนื่องจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง และมีการทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง และแหล่งน้ำต่าง ๆ ปัญหากลิ่นเน่าเหม็นจากการกองทับถมของขยะตามที่สาธารณะต่าง ๆ และปัญหาแหล่งเพาะเชื้อโรคและแมลงวัน

2.1.7 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

2.1.7.1 ด้านการเกษตร

จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 234,622 ไร่ โดยมีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอันดับหนึ่ง พื้นที่ไม้ผล และพื้นที่ทำนาตามลำดับ ส่วนในด้านการเลี้ยงสัตว์ในสมุทรปราการมีจำนวนน้อยมาก เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมต่อการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์

1) การประมงน้ำจืด

ในจังหวัดสมุทรปราการมีการทำประมงน้ำจืดที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การทำนาปลาสด ซึ่งจัดว่าเป็นปลาน้ำจืดที่มีราคาดีมาก และเป็นปลาเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของจังหวัด และระดับประเทศ แต่ในปัจจุบันพื้นที่การเลี้ยงหรือนาปลาสดมีแนวโน้มที่จะลดลงทุกวัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองและอุตสาหกรรม ตลอดจนพื้นที่ส่วนหนึ่งได้ถูกเปลี่ยนไปสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 หรือสนามบินสุวรรณภูมิ (หนองจุก) เมื่อความเจริญของเมืองขยายตัวออกมา ทำให้พื้นที่ที่เคยเป็นนาปลาสดถูกกว้านซื้อไปจัดทำเป็นบ้านจัดสรร สนามกอล์ฟ ตลอดจนโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจไปข้างแล้วพบว่า นาปลาสดหลายแห่งได้ถูกขายเปลี่ยนมือให้แก่นายทุนไปแล้ว ถึงแม้ว่านาปลาสดเหล่านั้น

จะยังคงดำเนินกิจการอยู่ก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ในรูปแบบของการเช่า ดังนั้นในอนาคตพื้นที่การเลี้ยงปลาสลิดจึงมีแนวโน้มที่จะลดลง

นอกจากการเลี้ยงปลาสลิดแล้ว การเลี้ยงปลาเบญจพรรณก็ยังเป็นอาชีพการทำประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด เช่นกัน ปลาที่นิยมเลี้ยงกันมาก เช่น ปลานิล ปลากะพง และปลาดุก เป็นต้น ในปี 2547 มีเกษตรกรทำการเลี้ยงปลาเบญจพรรณ จำนวน 3,311 ราย เนื้อที่ 44,621 ไร่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากเทคโนโลยีด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเจริญไปมาก ทำให้สามารถเลี้ยงกุ้งกุลาดำในความเต็มที่ได้ ดังนั้น จึงมีเกษตรกรหลายคนได้นำกุ้งกุลาดำ ซึ่งเป็นสัตว์น้ำเต็มมาเลี้ยงในพื้นที่ น้ำจืด โดยการชื้อน้ำเต็มมาใส่ในนาปลาสลิดบ้าง ปลาเบญจพรรณบ้างผลปรากฏว่าประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง จึงเกิดการเลียนแบบกันโดยแพร่หลายมากในท้องที่อำเภอบางบ่อ กิ่งอำเภอบางเสาธง เกษตรกรหลายราย เปลี่ยนจากการเลี้ยงปลาสลิดหรือปลาเบญจพรรณหันไปเลี้ยงกุ้งกุลาดำในความเต็มด่างกัน ทั้งนี้เพราะผลตอบแทนจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำสูงกว่าเลี้ยงปลาหลายเท่า ในปี 2547 มีเกษตรกรทำการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ จำนวน 1,542 ราย เนื้อที่ 11,709 ไร่

2) การประมงทะเล

จังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดที่อยู่ติดทะเล ดังนั้นกิจการประมงทะเล จึงเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญ สาขาหนึ่งของระบบเศรษฐกิจของจังหวัดและประเทศ จัดว่าเป็นจังหวัดที่มีกิจการประมงทะเลสูง นอกจากนี้ยังมีเรือขนาดกลาง ที่ทำการประมงในอ่าวไทย และขนาดเล็กประเภทเข้าออกทะเล เช่นกลับเข้าฝั่ง ซึ่งหากินอยู่แถบชายฝั่งของจังหวัดอีกเป็นจำนวนมาก

3) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง

เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการ มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 47.00 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอพระสมุทรเจดีย์ อำเภอเมือง และอำเภอบางบ่อ ลักษณะของพื้นที่ท้องทะเลเป็นดินโคลนเหลว อันเกิดจากอิทธิพลของการตกตะกอนของแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น แม่น้ำเหล่านี้ได้นำเอาแร่ธาตุอาหารที่สำคัญต่าง ๆ จากแม่น้ำตอนบนมาตกตะกอนบริเวณปากแม่น้ำนอกจากนี้ บริเวณปากแม่น้ำยังเป็นบริเวณที่น้ำจืดไหลลงมาบรรจบกับน้ำเค็มทำให้กลายเป็นน้ำกร่อย มีความอุดมของธาตุอาหาร เป็นอย่างยิ่ง เหมาะที่จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ ดังนั้นในบริเวณชายฝั่งของทั้ง 3 อำเภอดังกล่าว จึงกลายเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งหลายชนิด เช่น กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยแมลงภู่ ปลากะพงขาว และปูทะเล เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรปีละหลายสิบล้าน

2.1.7.2 ด้านอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการยังคงเป็นสาขาการผลิตที่สร้างรายได้สูงสุด โดยมีอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญ คือ อาหารแปรรูป สิ่งทอ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์โลหะ พลาสติกเครื่องจักร-อุปกรณ์ ชิ้นส่วนรถยนต์ และประกอบรถยนต์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน โดยโรงงานอุตสาหกรรมตั้งกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ โดยเฉพาะอำเภอเมืองฯ และอำเภอพระประแดง จะมีโรงงานตั้งอยู่หนาแน่นกว่าอำเภออื่น ๆ และในระยะ 2 – 3 ปี ที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวออกไป ตั้งโรงงานที่อำเภอบางพลี ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ ประมาณ 80% นำเข้าจากต่างประเทศ อีก 20% เป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจากผลิตผลในประเทศ มักจะเป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารกระป๋อง เช่น การผลิต ผัก ผลไม้ อาหารทะเลกระป๋อง

เทคโนโลยีการผลิตประมาณ 80% ของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ได้นำระบบการผลิตที่ทันสมัยมาใช้ในโรงงาน เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศที่กำลังจะเป็นประเทศอุตสาหกรรม มีการสั่งซื้อเครื่องจักรใหม่มาเปลี่ยนใช้แทนของเดิมที่ผลิตได้ปริมาณน้อยและคุณภาพไม่ดีพอ ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้มาก และยังสามารถผลิตได้ปริมาณมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว การใช้เครื่องจักรใหม่นี้จะมีผลกระทบต่อแรงงานเดิมในโรงงานแต่มีผลดี คือ พนักงานมีความรู้เพิ่มขึ้น โดยเจ้าของกิจการจัดส่งพนักงานไปฝึกงาน หรือดูงานที่ต่างประเทศเพื่อจะได้นำความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตมาพัฒนาใช้ในประเทศไทยเพื่อจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้ากว่าเดิม ในด้านการลงทุนและเงินทุน ผู้ประกอบกิจการทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความสนใจลงทุนในกิจการเกือบทุกประเภท และส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะธุรกิจและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ส่วนเงินลงทุนนั้นผู้ประกอบการจะอาศัยเงินทุนจากสถาบันภายในประเทศ เช่น ธนาคาร บริษัทเงินทุน และเงินทุน จากนักลงทุนต่างประเทศ และด้านการตลาด สินค้าที่ผลิตในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปและชาวต่างประเทศ ตลาดสินค้ามีทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผลผลิตประมาณ 70% ของสินค้าที่ผลิตได้ทั้งหมดจะส่งขายตลาดต่างประเทศทั่วโลก

ในด้านการเก็บรักษาสินค้า จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งรวมของธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ การเก็บรักษาจึงมีความสำคัญ ส่วนใหญ่จะเก็บรักษาผลิตผลทางการเกษตร เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ หรือเก็บรักษาสินค้าที่ผลิตสำเร็จแล้ว เพื่อรอการจำหน่ายต่อไป การเก็บรักษาสินค้าส่วนมากจึงเป็นของพ่อค้าและโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เปิดรับฝากสินค้า

2.1.7.3 ศูนย์กลางการกระจายสินค้า

1) ตลาดสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดสมุทรปราการ คือ สินค้าประมง ทั้งสัตว์น้ำจืดและน้ำเค็ม โดยตลาดกลางที่สำคัญ คือ องค์การสะพานปลาจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสถานที่จอดเรือ การขนถ่ายและการจำหน่ายสินค้าสัตว์น้ำ นอกเหนือจากนี้จะเป็นแพลตฟอร์มเอกชน เป็นต้น

- ข้าว เป็นพืชที่มีพื้นที่เพาะปลูกเพียง 2 อำเภอ คือ อำเภอบางบ่อ และกิ่งอำเภอบางเสาธง ลักษณะการซื้อขายนั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะทำการขายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้าไปรับซื้อถึงหน้าลาน แล้วพ่อค้าคนกลางจะรวบรวมไปเสนอขายที่โรงสีอีกทอดหนึ่ง เพื่อทำการแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ส่งขายให้กับผู้ค้าข้าวส่งออก ณ ตลาดข้าวสารกรุงเทพมหานคร และตลาดท้องถิ่น จึงไม่มีตลาดกลางซื้อขายข้าวเปลือก

- สัตว์น้ำ สำหรับสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง จะมีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อถึงสถานที่เพาะเลี้ยง และส่งไปจำหน่ายที่ตลาดมหาชัย ส่วนสินค้าประมงนั้นจะมีแหล่งรับซื้อใหญ่ที่องค์การสะพานปลา ซึ่งตั้งอยู่ที่ถนนท้ายบ้าน อำเภอเมืองสมุทรปราการ รับซื้อสินค้าประมงวันละ 350 ตัน

- สินค้าเกษตรอื่น ๆ เช่น ผลไม้ และพืชผัก ก็ไม่มีตลาดกลางซื้อขายเช่นเดียวกับข้าว การซื้อขายส่วนใหญ่จะอยู่ในตลาดท้องถิ่น โดยเกษตรกรจะรวบรวมผลผลิตไปส่งตามตลาดต่าง ๆ ในตัวเมือง และหลายรายมีการรวมกลุ่มกันนำผลผลิตจากสวนมาวางจำหน่ายริมถนนที่มีประชาชนสัญจรผ่านไปมา นอกจากนี้จะมีพ่อค้าต่างถิ่น เช่น จากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง จะเข้ามารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรโดยตรง

2) ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม จังหวัดสมุทรปราการเป็นแหล่งผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เหล็ก และผลิตภัณฑ์รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารสัตว์ เป็นต้น แต่สินค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่มิได้จำหน่ายโดยตรงกับผู้บริโภค จะมีบริษัทตัวแทนจัดจำหน่ายซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร กระจายสินค้าออกไปทั่วทุกภูมิภาค รวมทั้งส่งออกไปต่างประเทศด้วย ดังนั้นตลาดสินค้าอุตสาหกรรมก็จะกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งชุมชน โดยรวมอยู่กับตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป นอกจากสินค้าบางชนิดที่ต้องมีสถานที่แสดงสินค้าเพื่อให้ลูกค้ามองเห็นได้เด่นชัดก็จะแยกตัวออกมา เช่น ร้านจำหน่ายรถยนต์ ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

3) ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค จังหวัดสมุทรปราการแต่เดิมตลาดซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคตั้งอยู่ตามบริเวณชุมชนขนาดใหญ่ จนถึงช่วงกลางปี 2543 มีผู้ประกอบการกิจการค้าส่งรายใหญ่ เช่น โลตัส บิ๊กซี เข้ามาลงทุนในจังหวัด ทำให้ตลาดซื้อขาย สินค้าอุปโภค

บริโภค เช่น ตลาดวิบูลย์ศรี ตลาดสำโรง ตลาดเทพารักษ์ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรปราการ รวมทั้งตลาดในอำเภอต่าง ๆ มีผู้บริโภคเข้ามาจับจ่ายลดลง เนื่องจากห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่สามารถขายสินค้าในราคาต่ำกว่าได้ ซึ่งส่งผลให้ตลาดกลางการซื้อขายในจังหวัดสมุทรปราการเปลี่ยนไป

4) สินค้านำเข้าและสินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัด

- **สินค้านำเข้า** เป็นสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ เพราะถึงแม้ว่าเป็นแหล่งผลิตสินค้าอุตสาหกรรมก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ก็จะต้องสั่งจากตัวแทนจัดจำหน่ายซึ่งมักจะตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครก่อน แล้วจึงมารับสินค้าจากโรงงานผลิต นอกจากนั้นจะเป็นวัตถุดิบเพื่อนำมาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภท ซึ่งส่วนใหญ่จะนำเข้าจากต่างประเทศ และพืชผลการเกษตรต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร พืชผักผลไม้ต่าง ๆ ไม้แปรรูป เป็นต้น แหล่งนำสินค้าเข้าที่สำคัญ คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตสำคัญ ๆ รวมทั้งตลาดกลางขายสินค้าที่มุมเมืองด่านเหนือ (รังสิต)

- **สินค้าส่งออก** สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดสมุทรปราการเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ทั้งส่งออกไปยังตลาดบริโภคภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เช่น ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลบรรจุกระป๋อง อาหารทะเลแช่แข็ง ผลิตภัณฑ์โลหะและเครื่องจักรอุปกรณ์ สิ่งทอ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ รถยนต์ จักรยานยนต์และชิ้นส่วน เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ และเฟอร์นิเจอร์ไม้ ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีสินค้านำเข้าเพราะจังหวัดสมุทรปราการจะมีเรือมาขนถ่ายสินค้าสัตว์น้ำทะเลที่องค์การสะพานปลาประมาณวันละ 350 ตัน และสินค้าภาคเกษตรที่มีชื่อเสียงของจังหวัด คือ ผลิตผลแห้งจากอำเภอบางบ่อ และอำเภอบางพลี มะม่วงน้ำดอกไม้บางพลี เป็นต้น

2.2.8 ข้อมูลด้านสังคม

2.2.8.1 โครงสร้างของประชากรและการจ้างงาน

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่รองรับการขยายตัวจากกรุงเทพฯ ทั้งในด้านการผลิต คือ อุตสาหกรรม และการกระจายตัวของประชากรย้ายถิ่นจากที่อื่นเข้ามาในจังหวัดเป็นจำนวนมาก สาเหตุสำคัญที่ย้ายเข้ามา คือ ย้ายตามบุคคลในครัวเรือน และเพื่อเข้ามาหางานทำ ทั้งนี้เพราะจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลมีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรเข้ามาประกอบอาชีพซึ่งประชากรที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในจังหวัดนี้ มีทั้งย้ายและไม่ย้ายทะเบียนราษฎรเข้ามาด้วย ทำให้ประชากรที่มีอยู่จริงสูงกว่าจำนวนประชากรในทะเบียนราษฎร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน กลุ่มอายุ 20 – 29 ปี จะมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็ว และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ แข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจาย การพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลก ได้อย่างมีเกียรติภูมิ และมีศักดิ์ศรี โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ดังนี้

2.3.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับ

2.3.1.1 การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะ ชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการพร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.3.1.2 การเสริมสร้างสุขภาวะคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ มีความสัมพันธ์ทางสังคมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ เน้นการพัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร มุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างคนไทยให้มีความมั่นคงทางอาหารและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ

2.3.1.3 การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่รุ่น 3623 .มกัน ในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึง สร้างโอกาสในการ

เข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการค้าแรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่ายุ่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม เสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบบูรณาการ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และความตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อลดความขัดแย้ง

2.3.2 ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ให้ความสำคัญกับ

2.3.2.1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการ องค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง

2.3.2.2 การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในศารลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรอย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ

2.3.2.3 การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูล ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งสร้างกลไกในการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

2.3.3 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับ

2.3.3.1 การปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย โดยใช้กระบวนการพัฒนาคัลเลอร์และห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งเครือข่ายชุมชนบนรากฐานของความรู้สมัยใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อสร้างสินค้าที่มีคุณภาพและมูลค่าสูง มีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของตลาด รวมทั้งสร้างบรรยากาศการลงทุนที่ดี เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การปฏิรูป

องค์กร การปรับปรุงกฎระเบียบและพัฒนาระบบมาตรฐานในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต

2.3.3.2 การสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ โดยการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง และสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิตโดยการระดมทุนไปสู่ภาคการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการออมอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแหล่งระดมทุนและเป็นหลักประกันในชีวิตของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงานและการพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือก เพื่อลดการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานและประหยัดเงินตราต่างประเทศ

2.3.3.3 การสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม และการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม โดยส่งเสริมการแข่งขันการประกอบธุรกิจในระบบได้อย่างเสรีและเป็นธรรมการกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไปสู่ภูมิภาคอย่างสมดุลและเป็นธรรมเพิ่มประสิทธิภาพและความครอบคลุมของการให้บริการของระบบการเงินฐานรากให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากด้วยการเพิ่มขีดความสามารถบุคลากร ให้สามารถบริหารจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาองค์การการเงินชุมชนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล และใช้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นกลไกในการระดมทุน รวมทั้งดำเนินนโยบายการคลังเพื่อส่งเสริมการกระจายรายได้ด้วยการกระจายอำนาจการจัดเก็บภาษี การจัดทำงบประมาณ การเบิกจ่าย และการก่อหนี้ภายใต้กรอบการรักษาวินัยทางการคลัง

2.3.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับ

2.3.4.1 การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศน์ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการดูแลทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ การแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการป้องกันภัยพิบัติ

2.3.4.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแผนการผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์ทั้งด้านการเงินและการคลังและการสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อ

คุณภาพชีวิต โดยการเพิ่มประสิทธิภาพ การกำจัดมลพิษขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น และมีกลไกกำหนดจุดขึ้นต่อพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศ

2.3.4.3 การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการวางพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในระยะยาว โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญ เริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

2.3.6 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน ให้มีความสำคัญกับ

2.3.6.1 การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล ให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกระดับอย่างต่อเนื่องจริงจัง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำประชาธิปไตยที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสังคมทุกระดับเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ตลอดจนวางรากฐานกระบวนการประชาธิปไตยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเพิ่มประสิทธิภาพกลไกและกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและการเมืองให้เข้มแข็งและเป็นอิสระมากขึ้น

2.3.6.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน ให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความเป็นธรรมสร้างความสมดุล และร่วมในการบริหารจัดการประเทศให้เกิดความเป็นธรรมและความโปร่งใสในการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายการทำงานของกลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐได้อย่างเข้มแข็งมีประสิทธิภาพ

2.3.6.3 สร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล เน้นการบริการแทนการกำกับควบคุม และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจด้วยการปรับบทบาทโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ลดการบังคับควบคุม คำนึงถึงความต้องการของประชาชน และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการสาธารณะและลดภาระการลงทุนของภาครัฐ ตลอดจนพัฒนากลไกการกำกับดูแลที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โปร่งใส โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศและคุ้มครองผู้ใช้บริการ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึก

ข้าราชการให้ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม การรับผิดชอบต่อส่วนรวม การพร้อมรับการตรวจสอบจากภาคประชาชนและยึดปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างเคร่งครัด

2.3.6.4 การกระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ภูมิภาค ท้องถิ่นและชุมชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยพัฒนาศักยภาพและกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ท้องถิ่นมีบทบาท สามารถรับผิดชอบในการบริหารจัดการสาธารณะ ตลอดจนแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่และสามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2.3.6.5 ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริตและมีธรรมาภิบาล โดยมีมาตรการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจเอกชนทั้งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และธุรกิจเอกชนทั่วไป เป็น “บรรษัทภิบาล” เพิ่มมากขึ้น สร้างจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ยุติธรรมต่อผู้บริโภค และเป็นธรรมกับธุรกิจคู่แข่ง พร้อมทั้งยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม แบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่สาธารณะ ตลอดจนสนับสนุนสถาบันวิชาชีพธุรกิจประเภทต่าง ๆ ให้มีบทบาทในการสร้างธรรมาภิบาลแก่ภาคธุรกิจมากขึ้น

2.3.6.6 การปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบและขั้นตอน กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความสมดุลในการจัดสรรประโยชน์จากการพัฒนา ด้วยการเปิดโอกาสให้ภาคีและกลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตรากฎหมาย เพื่อประสานประโยชน์ของภาคส่วนต่าง ๆ ให้เสมอภาคและมีความสมดุล โดยการปฏิรูปกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ลดการใช้ดุลพินิจของราชการและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งของกลไกการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ เพื่อสร้างความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการขนาดเล็กและผู้ประกอบการใหม่

2.3.6.7 การรักษาและเสริมสร้างความมั่นคง เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการประเทศสู่คุณภาพและความยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพ บทบาทและภารกิจของหน่วยงานด้านการป้องกันประเทศความมั่นคงและรักษาความสงบเรียบร้อยให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมในการป้องกันประเทศ และตอบสนองต่อภัยคุกคามในทุกรูปแบบสถานการณ์ได้ฉับไว พร้อมทั้งผนึกพลังร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ดำเนินการป้องกันและพัฒนาประเทศให้สามารถพิทักษ์รักษาเอกราช สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์ของชาติ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้งสามารถสร้างความมั่นคงของประชาชนและสังคม ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในทุกระดับ

2.4 นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2553)

นโยบายการวิจัยของชาติระหว่าง พ.ศ.2551-2553 ได้กำหนดไว้ดังนี้

2.4.1 เน้นการบูรณาการด้านการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549) โดยการวิจัยจะตอบสนองความต้องการของชุมชนและปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนเพื่อการพัฒนาประเทศโดยดำเนินการควบคู่กับการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ อันเป็นรากฐานอันสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน

2.4.2 ให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวกับการวิจัยตลอดจนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมกันเสนอแนะปฏิบัติ และติดตามผล เพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิจัยในทุกภาคส่วนและทุกระดับของประเทศ อีกทั้งเพื่อส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยที่ตอบสนองการพัฒนาประเทศมากขึ้น

2.4.3 เน้นงานวิจัยตามยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) ซึ่งมีการจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นของกลยุทธ์การวิจัยที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข ในระดับชุมชนและระดับประเทศ

2.4.4 งบประมาณการวิจัยมีการกระจายไปยังหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งในภูมิภาค โดยมีกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ และมีกลไกกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิจัยในส่วนกลางและในภูมิภาค อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาศูนย์กลางการวิจัยเฉพาะทาง และการพัฒนาบุคลากรการวิจัยร่วมกัน

2.4.5 ดำเนินยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) อย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

2.4.6 นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) เป็นพื้นฐานเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงกับนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติระยะยาว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

นโยบายการวิจัยของชาติดังกล่าว รองรับวิสัยทัศน์การวิจัยของชาติ คือ “ประเทศไทยมีงานวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน” โดยมีพันธกิจการวิจัยของชาติ คือ “การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้สูงขึ้นและสร้างฐานความรู้ให้มีคุณค่าเพื่อสามารถประยุกต์และพัฒนาวิทยาการที่เหมาะสม รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม' เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และพันธกิจการวิจัยของชาติ (พ.ศ.2551-2553) รวม 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้คือ

1) ยุทธศาสตร์การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ เป็นยุทธศาสตร์การวิจัยที่มุ่งเน้นเพื่อนำไปสู่การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน วิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรซึ่งครอบคลุมการสร้างมูลค่าผลผลิตการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองของสินค้าเกษตรและประมง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งครอบคลุมถึงการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านพลังงาน โลจิสติกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยคำนึงถึงบทบาทการแข่งขันของประเทศภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ รวมทั้งสัมพันธ์ภาพกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยดำเนินการบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกำหนดกลยุทธ์การวิจัยที่ให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆ รวม 8 กลยุทธ์ และ 29 แผนงานวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การสร้างมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและประมง และการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองของสินค้าเกษตรและประมง ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์การวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำไปสู่การแข่งขันและการพึ่งพาตนเอง เช่น ข้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง พืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เป็นต้น
- 2) การวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับปศุสัตว์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำไปสู่การแข่งขันและการพึ่งพาตนเอง เช่น สุกร โคเนื้อ โคนม สัตว์ปีก แพะ เป็นต้น
- 3) การวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและนำไปสู่การแข่งขันและการพึ่งพาตนเอง
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรและประมง
- 5) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรและประมง
- 6) การวิจัยเกี่ยวกับการผลิตอาหารปลอดภัย
- 7) การวิจัยเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
- 8) การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบชลประทานที่เหมาะสมในพื้นที่และการใช้น้ำชลประทานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการผลิตทางการเกษตรและประมง

กลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าของท้องถิ่น
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับการจัดการผลิตและการตลาดสินค้าในระดับชุมชนที่เหมาะสม

โดยใช้องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์การวิจัยที่ 3 การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมเป้าหมาย
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพของการเป็นฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรม
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวัตถุดิบในประเทศและการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อ

พัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาด

กลยุทธ์การวิจัยที่ 4 การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การวิจัยที่ 5 การพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตพลังงานชีวภาพและพลังงานทางเลือกอื่นประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตพลังงานชีวภาพ
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตพลังงานทางเลือกอื่น
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการประหยัดการใช้พลังงานประเภทต่าง ๆ

กลยุทธ์การวิจัยที่ 6 การยกระดับประสิทธิภาพและมาตรฐานการให้บริการด้านโลจิสติกส์ที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐาน และยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการด้าน โลจิสติกส์

2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้าน โลจิสติกส์

3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและระบบการจัดส่งและกระจายสินค้าที่มีมาตรฐาน และการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการขนส่งผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ

**กลยุทธ์การวิจัยที่ 7 การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของ
ประเทศด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้**

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มสมรรถนะและพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถทาง
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 2) การวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูล ระหว่าง
หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้ให้บริการ

**กลยุทธ์การวิจัยที่ 8 การพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 3 แผน
งานวิจัย ดังนี้**

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเกิด
จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้า ข้อตกลงการค้าเสรี และการเชื่อมโยงอาเซียนสู่สากล
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพและการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน
ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับกลไกที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

2) ยุทธศาสตร์การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม
เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา วัฒนธรรม สุขภาพ อนามัย
คุณภาพชีวิต ตลอดจนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การสร้างความเข้มแข็งและการสร้าง
ภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนที่เน้นกระบวนการมี
ส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดกลยุทธ์การวิจัยที่ให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆ
รวม 9 กลยุทธ์ และ 30 แผนงานวิจัย ดังนี้

**กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การปฏิรูปการศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ทั้งในและนอก
ระบบ ตลอดจนการพัฒนาาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในแต่ละ
ท้องถิ่นประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้**

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

**กลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การส่งเสริม อนุรักษ์และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
และเอกลักษณ์ที่หลากหลาย ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้**

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาคุณค่าทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
และเอกลักษณ์ของชาติ บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การวิจัยเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และสร้างสรรค์งานศิลป์ ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

กลยุทธ์การวิจัยที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคอุบัติใหม่ การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและจิตใจ รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วย 6 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข

2) การวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ

3) การวิจัยเกี่ยวกับการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี

4) การวิจัยเกี่ยวกับการป้องกัน โรคอุบัติใหม่

5) การวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายและจิตใจ

6) การวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

กลยุทธ์การวิจัยที่ 4 การพัฒนาและการคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านการแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก เพื่อสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการคุ้มครองภูมิปัญญา

2) การวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และสาธารณสุข

กลยุทธ์การวิจัยที่ 5 การพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคม

2) การวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การศึกษา

กลยุทธ์การวิจัยที่ 6 การพัฒนาขีดสมรรถนะและศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ประกอบด้วย 5 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชน

2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายและระบบงานยุติธรรม

3) การวิจัยเกี่ยวกับการมีคุณธรรมและจริยธรรม และการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม

4) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการต่อต้านและป้องกันการทุจริตและการประพฤตินิยมของภาคราชการและภาคเอกชน

5) การวิจัยเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์การวิจัยที่ 7 การจัดการปัญหายาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาผู้มีอิทธิพล ประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายบริหารจัดการปัญหายาเสพติด
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยใช้มาตรการทางสังคมและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

กลยุทธ์การวิจัยที่ 8 การส่งเสริมความเข้มแข็งและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม ประกอบด้วย 4 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่น กระบวนการและกลไกสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาระเบียบชุมชน
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการออมและการสร้างหลักประกันรายได้ตลอดจนความมั่นคงในครัวเรือน
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านประชาสังคม และการจัดการความรู้เพื่อขจัดความยากจนและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของท้องถิ่นและสังคม

กลยุทธ์การวิจัยที่ 9 การเสริมสร้างความมั่นคงและบูรณาการการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศ ประกอบด้วย 4 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับความมั่นคงในประเทศ
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” คุณภาพชีวิตและสังคม และการสร้างความสมานฉันท์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนและในประเทศ
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการและผลกระทบอันเนื่องมาจากผู้ลี้ภัยเข้าเมืองแรงงานต่างด้าวและแรงงานต่างถิ่น
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพและประสิทธิภาพงานการข่าวและการประชาสัมพันธ์ภาครัฐ

3) ยุทธศาสตร์การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางวิชาการและ
ทรัพยากรบุคคล เป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาของ
ประเทศเพื่อพัฒนาผู้การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพ
การวิจัยของประเทศ โดยกำหนดกลยุทธ์การวิจัยที่ให้ความสำคัญในเรื่องต่างๆ รวม 2 กลยุทธ์
และ 6 แผนงานวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาศาสตร์
ทางสังคมศาสตร์และการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในวิทยาการต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 แผนงานวิจัย
ดังนี้

1) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น
เทคโนโลยีชีวภาพ วัสดุศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร นาโนเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์
การแพทย์และสาธารณสุข เทคโนโลยีด้านอายุรยุทธโรปกรณ์ เป็นต้น

2) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ทางสังคมศาสตร์

3) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ทางวิทยาการอื่น ๆ

4) การวิจัยเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาของประเทศเพื่อการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

กลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การสร้างศักยภาพและความสามารถของทรัพยากรบุคคลในวิทยาการ
ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของนักวิจัยรุ่นใหม่ นักวิจัย และ
นักบริหารการวิจัย ในวิทยาการต่าง ๆ ของภาครัฐและภาคเอกชน

2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ช่วยนักวิจัยในภาครัฐและภาคเอกชน

4) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป็นยุทธศาสตร์การวิจัยที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การบริหารจัดการและใช้
ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม การวิจัยเพื่อสร้าง
จิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรท้องถิ่นและการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบการพยากรณ์เตือนภัย
สถานการณ์ทางธรรมชาติ รวมทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้าน
สิ่งแวดล้อม และการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการกีดกันทางการค้าจากการใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อม
อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 9 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณค่า (Value Creation) ของผลิตภัณฑ์และทรัพยากร
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับการใช้มาตรการทางสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาก็ัดกันทางการค้า
- 5) การวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางการเกษตรประมง และชายฝั่ง
- 6) การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 7) การวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ที่สำคัญและมีความเปราะบางเชิงนิเวศ
- 8) การวิจัยเพื่อฟื้นฟูและเพิ่มความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายเลนและทรัพยากรชายฝั่ง และการจัดการไฟป่า

9) การวิจัยเกี่ยวกับมลพิษ การจัดการมลพิษ และผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากมลพิษ

กลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูบำรุงดิน รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประกอบด้วย 3 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ทางดิน
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพและการฟื้นฟูบำรุงดิน
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์การวิจัยที่ 3 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการและสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการน้ำของประเทศ ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการน้ำของประเทศที่มีประสิทธิภาพ
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการสร้างเขื่อนและฝาย

กลยุทธ์การวิจัยที่ 4 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติจากธรรมชาติ

ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับภัยพิบัติจากธรรมชาติและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบการพยากรณ์เตือนภัยและระบบการเฝ้าระวังเกี่ยวกับอุบัติภัยทางธรรมชาติ

5) ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการความรู้ ผลงานวิจัย ทรัพยากร และภูมิปัญญาของประเทศ ผู้การใช้ประโยชน์ด้วยยุทธวิธีที่เหมาะสม

กลยุทธ์การวิจัยที่ 1 การพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของประเทศตลอดจนการบริหารจัดการความรู้ ผลงานวิจัย ทรัพยากร และภูมิปัญญาของประเทศ และจากต่างประเทศผู้การใช้ประโยชน์ประกอบด้วย 5 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัยของประเทศ ตลอดจนการบริหารจัดการความรู้ ผลงานวิจัย ทรัพยากร และภูมิปัญญาของประเทศ ผู้การใช้ประโยชน์
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองสิทธิประโยชน์และทรัพย์สินทางปัญญาและแนวทางการผลักดันสู่การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์
- 3) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาฐานข้อมูลและดัชนีด้านการวิจัยที่เหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ
- 4) การวิจัยเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาการสาขาต่าง ๆ ตลอดจนถึงองค์ความรู้ในประเทศและจากต่างประเทศ
- 5) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรวิจัยระดับชุมชน

กลยุทธ์การวิจัยที่ 2 การวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านการวิจัยของประเทศที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 2 แผนงานวิจัย ดังนี้

- 1) การวิจัยเกี่ยวกับระบบการวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านการวิจัยของประเทศที่มีประสิทธิภาพ
- 2) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานการวิจัยของประเทศ

นอกจากนี้กลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) ได้แก่

1) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต จัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ความมั่นคงของรัฐและการเสริมสร้างธรรมาภิบาล เป็นการวิจัยเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ กฎหมาย การมีส่วนร่วม คุณธรรม จริยธรรมเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล ความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาสถานการณ์ชายแดนและการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการด้านความมั่นคง

3) การปฏิรูปการศึกษา เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา จัดการศึกษาและรูปแบบการศึกษาที่เชื่อมโยงสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารจัดการการเรียนรู้สู่ระบบเศรษฐกิจชุมชน

4) การจัดการน้ำ เป็นการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและระบบชลประทานของประเทศให้มีประสิทธิภาพและประหยัด รวมทั้งผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5) การพัฒนาพลังงานทดแทนเป็นการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาพลังงาน การพัฒนาคุณภาพพลังงานชีวภาพและพลังงานทางเลือกอื่น เช่น ในด้านเทคนิควิทยาการ ความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ การประหยัด และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

6) การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกและลดการนำเข้า การวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และเพิ่มผลผลิตการผลิตเพื่อพัฒนาศักยภาพการส่งออกในกลุ่มสินค้าที่สร้างรายได้หลักจากการส่งออก และสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ และการพัฒนาคุณภาพสินค้า มาตรฐานสินค้า ตลอดจนความปลอดภัยของอาหาร (Food safety)

7) การป้องกันโรคและการรักษาสุขภาพ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ ประสิทธิภาพการให้บริการทางการแพทย์ การติดเชื้อ วิทยาการใหม่ๆ รวมไปถึงการวิจัยด้านบุคลากรการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก

8) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ และการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่

9) เทคโนโลยีใหม่และเทคโนโลยีที่สำคัญเพื่ออุตสาหกรรม เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างเทคโนโลยีใหม่และเทคโนโลยีที่สำคัญสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รวมทั้งระบบการจัดการด้านโลจิสติกส์ ที่มีประสิทธิภาพ

10) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว